

Siri Foss Sundseth

"Vi får informasjon om ting fra våre egne"

En kvalitativ undersøkelse om tyrkisk- kurdiske
kvinner
deltakelse i et lokalsamfunn

Masteroppgave i helsefremmende lokalsamfunnsarbeid
Veileder: Laila Tingvold

Desember 2021

Siri Foss Sundseth

"Vi får informasjon om ting fra våres egne"

En kvalitativ undersøkelse om tyrkisk- kurdiske
kvinner
deltakelse i et lokalsamfunn

Masteroppgave i helsefremmende lokalsamfunnsarbeid
Veileder: Laila Tingvold
Desember 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for medisin og helsevitenskap
Institutt for helsevitenskap i Gjøvik

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Innledning: En flerkulturell drabantbydel i en middels stor by i Sør-Norge har hatt sosioøkonomiske utfordringer over lengre tid knyttet til levekårsvariabler som inntekts- og utdanningsnivå, arbeidsledighet, læringsmiljø og læringsresultater ved skolene, for å nevne noen. Et kommunalt organisert områdeløft for bydelen ble igangsatt i 2013, og pågikk til og med 2020. Områdeløftet har gitt bydelen nye møteplasser og det har blitt lagt til rette for økt deltakelse i lokalsamfunnet. Flere initiativtakere har i perioden gjort forsøk på å inkludere de tyrkisk-kurdiske innbyggerne som utgjør en stor gruppe i bydelen, men opplevde rekrutteringen av denne gruppen som vanskelig. Oppstarten av treningsaktiviteten, «dametrim», var et av initiativene og er fokus for denne avhandlingen.

Metode: Oppgaven er basert på seks kvalitative dybdeintervjuer av initiativtakere og deltakere i treningsaktiviteten for kvinner med tyrkisk-kurdisk bakgrunn. Hensikten var å undersøke hvilke opplevelser og erfaringer initiativtakerne hadde med å initiere aktiviteten og hvordan deltakerne opplevde og erfarte å delta i et slikt initiativ. Videre ble det undersøkt nærmere hvordan deltakerne med tyrkisk-kurdisk bakgrunn ønsker å leve, delta og inkluderes i lokalsamfunnet. Det innsamlede datamaterialet ble analysert med en fenomenologisk analysemetode.

Resultater/Diskusjon: Resultatene viser at informantene som deltok i treningsaktiviteten er fornøyde med tilværelsen i bydelen, og virker ikke påvirket av de uttalte sosioøkonomiske problemene. De har et godt nettverk rundt seg, og sier det føles trygt å bo der. Kvinnene har en travel hverdag og balanserer tiden med jobb, oppgaver i hjemmet, familie og venner, samt fritidsaktiviteter med barna. De bruker de fleste møteplassene som idrettsarenaer, biblioteket, restauranter og plasser utendørs, men har en særlig tilknytning til den lokale moskéen og kulturforeningen. Deltakerne opplevde treningsaktiviteten som et bra initiativ, men ønsket mer struktur og planlegging. I forhold til bekjentgjøring påpekte både initiativtakerne og deltakerne at det er lite hensiktsmessig å henge opp lapper på butikken for å informere om tilbudet. Alle deltakerne ble rekruttert ved direkte forespørsel fra venninner, hvilket tyder på at rekrutteringskanaler kan være ulike innad i bydelen. Den konkrete målgruppen foreslo selv andre arenaer for rekruttering, som for eksempel den lokale moskéen og kulturforeningen i bydelen. Dette er arenaer som initiativtakerne ikke hadde tenkt på i rekrutteringsøyemed.

Avslutning: Det er viktig at initiativtakere involverer målgruppa i arbeidet knyttet til områdeløft. For å få en bedre oppslutning om ulike initiativer, må et bedre samarbeid på plass. Samtidig må initiativtakerne skaffe seg kunnskap om behovene blant innbyggerne.

Rekrutteringsarenaer som moskeen og kulturforeningen er her forslått av deltakerinformantene. Ved å skape et slikt samarbeid, kan målgruppen selv uttale sine ønsker og behov for initiativer som skal fremme helsen hos dem selv.

Nøkkelord: innvandrerkvinner, inkludering, deltakelse, lokalmiljøet, rekruttering

Summary

Introduction: A multicultural district in a medium sized city, south of Norway, has had socio-economic challenges over a longer period of time. Due to variables in living conditions such as personal income, level of education, unemployment and learning environment in local schools. A program organized by the municipality aiming to boost this certain district started in 2013, and continued until 2020. Some of the results were more meeting spots (arenas for social gathering) and an increasement of peoples participation in the local community was facilitated. Many of the initiators had also been working to include people of Turkish-Kurdish origin, which is a dominant group in the community. «Dametrim», a social gathering with physical exercise for women, was one of the initiatives.

Method: The assignment is based upon six qualitative interviews with both initiators and participants of activities for women of Turkish-Kurdish origin. The purpose of it was to investigate how the initiators experienced the process of organizing “dametrim”, and how the participators experienced attending it. Further I aimed to investigate how the participants from the Turkish-Kurdish group wish to live, contribute and be included in the local community. The collected data was analyzed with a phenomenological method.

Result/Discussion The result shows that the informants who participated in the training activities are generally satisfied with their lives in this district, and don't seem affected by the socioeconomical problems. They have a large social network, and they also describe the district as a safe neighborhood. They have busy day-to-day lives. Their time is shared between professional work, housework, family and friends, as well as following up their children's leisure activities. They use most of the meeting spots, such as sports arenas, library, restaurants and places outside. In addition, the participants have a strong affiliation to the local mosque and the cultural association. The participants experienced the training activities as a positive initiative, but that it should have been more thoroughly planned with more of a structure. In terms of recruitment, both the initiators and participants regarded it unnecessary to hang up notes at the local store for information. All of the participants were recruited by a direct requests from friends, which indicates that channels of recruitment may be different within the district. For this certain target group, the participants suggested recruitment through the mosque and the cultural association - arenas for recruitment the initiators haven't thought of.

End In such a program, with a goal of boosting a district and a local community, it is important that the initiators involve the target group. To have better support behind different

initiatives, a better cooperation is needed. Simultaneously, the initiators have to gain knowledge of what the inhabitants' needs are. The mosque and the cultural association as arenas for recruitment were in this case suggested by the participants' informants, and also suggested by them as the best places for a cooperation. In this way, the target group itself may express their own needs and requirements in regard to initiatives with a goal to better their own health.

Key words: immigrant women, inclusion, participation, local community, recruitment

Forord

Gjennom arbeidet med masteravhandlingen har jeg fått anledning til å bli nærmere kjent med et lokalsamfunn, og hvordan de jobber med inkludering og deltakelse. Jeg vil særlig takke initiativtakere og deltakere som var villig til å bidra i denne masteravhandlingen.

Jeg vil takke min veileder, Laila Tingvold, for god oppfølging og gode tilbakemeldinger gjennom en forlenget arbeidsprosess. Jeg vil også takke faglærere og medstudenter for gode råd og innspill gjennom hele masterløpet.

Videre vil jeg takke avdelingsleder og arbeidskolleger for tilrettelegging av permisjonsdager.

Jeg vil også takke mamma, pappa og Håkon, samt mine gode venner Stine, Trine, Jorunn og Mina for gjennomlesning og korrektur.

Pss-ps! Og aller sist, takk til Svein og våre firbente små som har vært tettest på.

Sammendrag	1
Summary	3
Forord	5
1.0 Introduksjon	8
1.1 Bakgrunn.....	8
1.2 Områdeløft.....	9
1.3 Hva har skjedd under Områdeløftet?.....	10
1.4 Problemstilling:	11
1.5 «Dametrim»	12
1.6 Samarbeid med lokale aktører	13
1.7 Bakteppet for avhandlingen	14
1.8 Sentrale begreper.....	14
1.9 Oppgaven videre.....	15
1.10 Tidligere forskning.....	16
1.10.1 Politiske føringer.....	17
1.10.2 Organisasjoner som arena for integrasjon.....	19
1.10.3 Rekruttering	19
1.10.4 Generaliseringer	20
1.10.5 Innvanderorganisasjoner som en integrasjonsarena.....	21
1.10.6 Internasjonale studier	24
1.10.7 Barrierer for deltakelse.....	25
1.10.8 Helse	26
2.0 Teori	28
2.1 Sosial kapital	29
2.1.1 Sammenbindende og overskrivende kapital.....	29
2.2 Tillit	30
2.3 Kontaktteorien	31
2.4 Empowerment og salutogenese.....	31
3.0 Metode	33
3.1 Metodevalg	33
3.2 Forforståelse.....	33
3.3 Datainnsamling.....	34
3.4 Kvalitativt forskningsintervju som metode.....	35
3.4.1 Intervjuguide	35
3.4.2 Transkribering.....	36
3.5 Rekruttering	36
3.6 Deltakerinformasjon	37
3.7 Vitenskapsteoretisk perspektiv.....	38

3.8 Analyse.....	38
3.9 Metoden i det praktiske analysearbeidet.....	38
3.10 Sentrale tema	39
3.11 Etikk.....	40
3.11.1 Personvern.....	40
3.11.2 Validitet.....	41
3.11.3 Reliabilitet.....	42
3.11.4 Forske på eget felt	42
4.0 Resultater.....	44
4.1 Initiativtakerne om bakgrunn og mål for prosjektet «dametrim»	44
4.1.1 Bakgrunn.....	44
4.1.2 Mål.....	45
4.1.3 Planlegging	46
4.1.4 Rekruttering	46
4.1.5 Opplevelser/erfaringer.....	47
4.2 Hvilke opplevelser og erfaringer hadde deltagere til prosjektet «dametrim»?.....	48
4.2.1 Behov	48
4.2.2 Rekruttering	49
4.3 Hvordan ønsker tyrkisk-kurdiske innvandrerkvinner å leve i lokalsamfunnet? Hvordan ønsker de å bli inkludert og å delta?	50
4.3.1 Hverdagslivet	50
4.3.2 Lokalsamfunnet.....	51
4.3.3 Tilknytning.....	54
4.3.4 Engasjement.....	55
4.3.5 Sammensetning av innbyggere.....	57
4.3.6 Inkludering og deltakelse	57
5.0 Diskusjon	60
5.1 Opplevelser av hverdagsliv og lokalsamfunn.....	61
5.2 Rekruttering	63
5.2.1 Rekrutteringsarenaer	64
5.2.2 Innvandrerorganisasjoner	65
5.4 målgruppens egne syn på helse og livsstil i bydelen.....	67
6.0 Avslutning.....	71
7.0 Litteratur	73
Vedlegg 1: Intervjuguide deltakerne.....	77
Vedlegg 2: Intervjuguide initiativtakere.....	79
Vedlegg 3: Samtykkeskjema	80
Vedlegg 4: Godkjenning NSD	83
Vedlegg 5: Sentrale tema.....	85

1.0 Introduksjon

Den norske velferdsstaten blir ofte betraktet som en velferdsambisiøs stat, og har som overordnet mål at alle innbyggerne skal sikres en forsvarlig levestandard og leve gode og meningsfulle liv (Rugkåsa, 2012, s. 13). I velferdsambisiøse stater skal staten ivareta alle innbyggernes velferd, og strekker seg langt for å komme innbyggernes sosiale, helsemessige og økonomiske behov i møte. Velferdstjenestene i Norge er omfattende og universelt utbygd slik at de skal nå alle innbyggere uavhengig av kjønn, alder eller sosial tilknytning. Både skoler, helse- og sosialtjenester, ulike velferdsordninger samt pensjonssystem er utformet i henholdt til dette (Rugkåsa, 2012, :13). Velferdsstaten streber også etter å integrere sine borgere. Dette gjøres gjennom et utstrakt samarbeid mellom stat, samfunn og individ. Deltakelse i sivilsamfunnet skal gi gevinster for individet. Norge representerer imidlertid i stor grad en enhetskultur, hvilket gjør toleranse og innlemmelse av andre kulturer problematisk (Rugkåsa, 2012, s. 80). Videre resulterer det i at grensene for det «normale» kan bli relativt snevre, og at normaliseringsprosessen intensiveres. Normalisering er samtidig viktig for praktisk og effektiv igangsettelse av den offentlige velferdspolitikken (Rugkåsa, 2012, s. 180-181).

I denne masteravhandlingen har jeg undersøkt en bydel med et pågående områdeløft, hvor lokale aktører har forsøkt å inkludere og integrere sine flerkulturelle borgere i helsefremmende aktiviteter. Hvordan har bydelen opplevd denne prosessen i praksis, og hvilke utfordringer og lærdommer har kommet ut av dette arbeidet? Hvordan opplever de flerkulturelle borgerne denne prosessen?

1.1 Bakgrunn

En kvantitativ undersøkelse av en bydel i en middels stor by i Sør-Norge fra 2015 viste at bydelen som er omdreiningspunktet for denne undersøkelsen, kom dårligere ut på flere sosio-økonomiske områder enn andre bydeler i byen (██████████ 2015). De største forskjellene var knyttet til levekårsmessige forhold slik som læringsmiljø og læringsresultater ved skolene, men også forhold knyttet til demografi, samt sosiale og fysiske forhold gav utslag. Dette omfattet videre levekårsvariabler som inntektsnivå, utdanningsnivå, grad av uførestønad, og høyere arbeidsledighet. Til tross for disse tallene oppga de fleste innbyggerne at de trives i bydelen (87%), og en stor andel av disse (66%) så for seg å bli boende i bydelen. Et flertall av beboerne (77%) oppga at de var tilfredse med nabolaget, at de syntes nabolaget var bra eller

veldig bra (████████ 2015). Bydelen har også et relativt svakt næringsgrunnlag sammenlignet med de øvrige bydelene. Det bor litt over 5000 mennesker i denne delen av bydelen ifølge en kommunal rapport (████████ 2015). I rapporten fremkommer det også at 31 % av innbyggerne har ikke-vestlig bakgrunn (inkludert første- og andregenerasjon) hvilket er høyere enn i kommunen forøvrig. Innbyggere med bakgrunn fra Tyrkia utgjør en særlig stor andel her (████████ 2012).

1.2 Områdeløft

Kommunen som denne studien er gjennomført i, initierte i 2013 et «områdeløft» for den aktuelle bydelen. Med et områdeløft menes en metodisk og strukturert tilnærming der man vil snu en negativ utvikling i utsatte områder til vekst og utvikling (områdeprogram, 2013-2020). Et slikt løft er et viktig virkemiddel for å forbedre miljø, boforhold og levekår i et avgrenset område ifølge nettsiden til kommunen. Et områdeløft fokuserer på årsaker til levekårsutfordringene på lokalsamfunnsnivå. Målet er å få området nyttiggjort og å bidra til å utløse lokale initiativer gjennom felles bruk av statlige og kommunale midler. Metodikken i et områdeløft handler om å styrke områdets egne ressurser ved å se sammenhengen i tjenester, ressurser og sosiale og fysiske forhold. En viktig forutsetning for å lykkes er lokal forankring (områdeprogram, 2013-2020). Det er viktig å legge til rette for lokal medvirkning i utviklingen og gjennomføringen av områdetrettet innsats (fra nettsiden til kommunen). Dette sammenfaller med folkehelseloven (2011) § 7 som omhandler folkehelseiltak:

Kommunen skal iverksette nødvendige tiltak for å møte kommunens folkehelseutfordringer, jf. § 5. Dette kan blant annet omfatte tiltak knyttet til oppvekst- og levekårsforhold som bolig, utdanning, arbeid og inntekt, fysiske og sosiale miljøer, fysisk aktivitet, ernæring, skader og ulykker, tobakksbruk og alkohol- og annen rusmiddelbruk. Kommunen skal gi informasjon, råd og veiledning om hva den enkelte selv og befolkningen kan gjøre for å fremme helse og forebygge sykdom (Folkehelseloven, 2011, §7).

Hovedmålet for områdesatsinger er ifølge Husbanken (2019):

Å styrke nærmiljøkvaliteter og skape et inkluderende lokalsamfunn som fremmer aktiv samfunnsdeltakelse for alle. I begrepet nærmiljøkvaliteter ligger det at kvaliteter som har betydning for nærmiljøet oppleves som trygt, godt og inkluderende, og rommer

både fysiske og sosiale forhold. Områdesatsing kan bidra til at beboere får økt livskvalitet (Husbanken, 2019).

Hovedmålene som er formulert for områdeløftet for den aktuelle bydelen er at den innen 2020 har blitt en bydel som fremmer livskvalitet og helse. Videre hovedmål er at barn og unge i bydelen etablerer kompetanse som styrker dem i møtet med framtidens utfordringer samt at bydelen er en bærekraftig bydel med variert boligsammensetning og høy kvalitet på infrastruktur og offentlige rom. Det beskrives også som en målsetting at bydelen er en inkluderende bydel med gode møteplasser og muligheter for deltakelse (Handlingsdelen, 2017-2020).

Områdeløftet gjennomføres ved samtidig og koordinert innsats innen områdeutvikling, tjenesteutvikling og ressursmobilisering (Handlingsdelen, 2017-2020).

Relevante strategimål i områdeløftet er å utvikle tjenestetilbudene med et tverrfaglig fokus på levekårsutfordringer, å utvikle tjenester som fremmer mestring og deltakelse, styrke sosial kapital gjennom å samarbeide med beboere, borettslag, frivillig, lag og organisasjoner. Videre ønsker man å legge til rette for å utvikle sosiale møteplasser, samt å fremme kunnskapsheving gjennom medvirkning med innbyggerne (Handlingsdelen, 2017-2020).

1.3 Hva har skjedd under Områdeløftet?

I et saksfremlegg for formannskapet (2020) i bydelen blir det fremlagt hva som har skjedd under områdeløftet når det gjelder områdeutvikling, tjenesteutvikling og lokalsamfunnsutvikling og ressursmobilisering.

Områdeutviklingen i bydelen har blant annet gitt innbyggerne nye arenaer som ny idrettsarena og skoler. Man har pusset opp parker og uterom og opprettet forbindelser i form av snarveier og nye gangfelt blant annet. Lyssetting har vært en annen post, hvor man har fått opp mer belysning på uteområder

Når det gjelder *tjenesteutvikling* har man klart å opparbeide et bedre samarbeid på tvers av enhetene i bydelen. Ledere fra barnehager, skoler, kulturskole, biblioteket og kulturenhet har fått til et samarbeid. Disse instansene hadde opprettet et samarbeid om å se læringsløpet for

barn og unge i sammenheng, med fokus på ressursene i bydelen. Ellers har man opprettet et ungdomsråd som har fått initiert egne prosjekter i områdeløftet.

Når det gjelder punktet om *lokalsamfunnsutvikling og ressursmobilisering* er tiltakene et resultat av samarbeid med lokale aktører. Av lokale initiativ som ble fulgt opp og realisert kan det nevnes utlånsentral, åpen hall, felles grillplass og bydelsfestival. Ifølge saksfremlegget fra formannskapet har bydelen hatt svært spesielt god dialog med borettslag, idrettslag og frivilligsentral. Videre beskrives det at de tar ansvar for sitt lokalmiljø og har en viktig rolle i den videre lokalsamfunnsutviklingen. Gjennom områdeløftet har kommunen også fått muligheten til å sette i gang flere prosjekter rettet mot flere grupper, deriblant innvandrerkvinner.

1.4 Problemstilling:

Det er overordnet politisk mål å øke deltakelse i sivilsamfunnet, samt oppslutningen av innvandrerbefolkningen til frivilligheten. Videre blir det sagt at økt deltakelse og oppslutning i frivillig sektor skaper tillit og hindrer utenforskap og ekskludering (Meld. St. 10, 2018-2019; Meld. St. 16, 2002-2003; Meld. St. 19, 2018-2019). Bydelen har hatt et områdeløft hvor bydelen har fått et fysisk løft, med flere nye møteplasser, og tilrettelagt for økt deltakelse og inkludering. Lokale aktører har gjort flere forsøk på å inkludere innvandrerkvinner i bydelen, men med lav oppslutning.

Bakgrunnsinformasjon om bydelen og tilgjengelig kunnskap om frivillighet, rekruttering og det teoretiske bakteppet fører meg derfor til følgende forskningsspørsmål:

Hvilke opplevelser og erfaringer hadde deltakere og initiativtakere til prosjektet «dametrim»?

Hvordan ønsker tyrkisk-kurdiske innvandrerkvinner å leve i lokalsamfunnet? Hvordan ønsker de å bli inkludert og delta?

1.5 «Dametrim»

Prosjektet «dametrim» hadde som hensikt å nå ut til de tyrkisk -kurdiske kvinnene i lokalsamfunnet, som er en nokså stor andel av befolkningen her. Initiativtakeren sendte inn en søknad om midler, og fikk denne godkjent. Prosjektet hadde tilholdssted ved den splitter nye idrettsarenaen, som ble bygget med midler fra områdeløftet. «Dametrim» ble iverksatt før jul 2018. Jeg deltok i dette prosjektet våren 2019 som deltaker i forbindelse med et prosjektarbeid. Dette prosjektet stoppet opp sommeren 2019 grunnet Ramadan, deretter ble det sommerferie, driftslederen ble langtids-sykmeldt, og senere kom Covid-19 -pandemien.

I dette prosjektet strevde man med dårlig oppmøte og videre rekruttering. Prosjektet var lagt opp slik at deltagerne møttes en gang i uka. De hadde først en aktivitet sammen, og deretter tilberedte de mat og spiste lunsj. Møteplassen var ved idrettsarenaen, som er ment å være en sosial møteplass for alle i bydelen. Poenget med prosjektet var ifølge initiativtakeren å skape engasjement for fysisk aktivitet, og engasjement for barnas idrett, og å få mulighet til å delta i dugnadsarbeid på egne premisser. Hun utdypet dette med at man la til rette for at deltagerne ble kjent i området og på idrettsarenaen. Det ble også invitert inn til deltakelse i trim og fysisk aktivitet for å skape engasjement for trening og fokus på god helse. Initiativtakerne mener de lykkes i å engasjere noen mødre til dugnad knyttet til barnas idrett. Noen av deltakerne har blitt flinkere til å møte opp på dugnadsvaktene sine, og noen har også stått i kiosken ved elitekamper. Direkte forespørsler og oppfordring til dugnadsjobbing etter deltakelse i Dametrim var metoden, ifølge initiativtakerne.

I etterkant av aktivitetene som ble organisert som «dametrim», fremkom det at de fleste deltakerne allerede hadde et stort nettverk med andre med samme kulturelle bakgrunn. Mange har store familier, og kjenner de fleste med samme kulturelle bakgrunn i nabolaget og i bydelen. De aller fleste deltar i lokale kulturforeningen. Kulturforeningen var tidligere en moské, men nå fungerer den som begge deler. Flere kvinner er i jobb enn tidligere år, men det gjelder mest unge innvandrere slik som andre- og tredje generasjons innvandrere. Som nevnt har også noen mødre engasjert seg i barnas idrett, ved å delta på kamper og dugnadsarbeid. Likevel sier initiativtakerne at de fleste tiltak og prosjekter rettet mot gruppa ikke har fungert som ønsket. Det har gjennomgående vært en lav oppslutning omkring initiativer.

1.6 Samarbeid med lokale aktører

Frivilligsentralen og lokale ildsjeler har bidratt på flere måter i områdeløftet. «Aktiv bydel» var et delprosjekt tilknyttet områdeløftet som ble ledet av fysioterapitjenesten i kommunen. Dette var et prosjekt hvor man ønsket å få innbyggerne i mer aktivitet, ved å fremme deltagelse i tiltak som allerede var aktive, opprette nye tiltak samt legge til rette for nye fremtidige tiltak. En viktig begrunnelse for å sette i gang dette prosjektet var at innbyggerne selv gjennom spørreundersøkelser, ønsket bedre tilrettelegging og flere tilbud innen fysisk aktivitet (██████████, 2017).

Noen tiltak i «Aktiv bydel» var rettet direkte mot innvandrerkvinner. Gjennom forprosjektet for områdeløftet ble det utført beboerundersøkelser, hvor det også kom frem behov for og ønske om å beherske svømming og sykling. I tiltaksrapporten fra «svømmekurs for kvinner» (██████████ 2016) kommer det frem at Frivilligsentralen opprettet kontakt med kvinnenettverkene og «Aktiv bydel». Kvinnenettverkene hadde leid svømmehall tidligere, men med 80 personer samlet og flere som ikke behersket svømming skapte det flere farlige situasjoner. Kvinnene ønsket kurs i svømming, uten barn til stede. «Aktiv bydel» ble koblet på og det ble arrangert to svømmekurs med instruktør. Rekrutteringsprosessen besto i en innbydelse som ble formidlet gjennom kvinnenettverkene. Det var totalt 26 personer som deltok i nybegynnerkurs, men det ble etter hvert varierende oppmøte (██████████ 2016). Videre ble det også arrangert sykkelkurs i regi «aktiv bydel» (kommunalt), med målgruppen innvandrerkvinner som ikke behersker sykling. I tiltaksrapporten fra dette tiltaket, kommer det ikke frem hvordan man har rekruttert deltakere. Resultatet av prosjektet var at totalt seks kvinner lærte seg å beherske sykling. Målet om 15-20 kvinner ble ikke nådd, og det blir beskrevet at ustabil oppmøte og mye utskifting av deltakere var årsaken til det. Samtidig var det også flest deltakere fra andre deler av byen, og altså ikke der prosjektet primært ønsket å rekruttere (██████████ 2016)

Frivilligsentralen hadde samarbeidet med konseptet «Aktiv bydel», men har også satt i gang andre aktiviteter som strikkekveld, zumba og språkcafé. Prosjektstillingen til prosjektet «Aktiv bydel», ble avsluttet i 2017, og etter dette ble ingen av de nevnte tiltakene rettet mot innvandrerkvinner videreført. I personlig kommunikasjon med lederen for Frivilligsentralen opplyste hun at strikkekveld og språkcafé fortsatt var i drift, men også de strevde med dårlig oppmøte og rekruttering av deltakere.

Driftslederen ved idrettsarenaen hadde på eget initiativ gjort tidligere forsøk på å inkludere flere barn i klubben. Et eksempel som ga et stort engasjement fra flerkulturelle barn, var tilbudet om å komme og spille håndball. Dessverre klarte man ikke å skape et like stort engasjement hos foreldrene deres. Foreldrene til de flerkulturelle barna, møtte ikke opp til kampene, stilte ikke opp ved dugnader, og betalte heller ikke treningsavgifter. Dette skapte stor frustrasjon hos de norsk-etniske, som måtte stå på dugnader alene og kjøre på andres barn. Laget ble derfor etter hvert lagt ned.

1.7 Bakteppet for avhandlingen

Bydelen har med andre ord prøvd en del tiltak og aktiviteter, men dette arbeidet har ikke lyktes helt. Foreløpig har ikke initiativtakerne funnet det optimale løsningen på hvordan man kan rekruttere effektivt i disse gruppene. Dette bakteppet danner grunnlaget for masteravhandlingen der jeg som masterstudent reiser spørsmål omkring hvorfor initiativer ikke har ført frem. Kan det tenkes at det er andre måter å initiere og rekruttere på, i og med utprøvede fremgangsmåter ikke har ført frem? Eventuelt, hva kan man gjøre annerledes neste gang? Hvem bør sette i gang tiltakene? Og videre, hvordan, og i hvilken grad blir målgrupper involvert i planleggingen av aktiviteter og beslutningsprosesser som er rettet mot dem? En kan også spørre seg hvordan denne gruppen lever og hvordan de selv liker å leve, hva de ønsker å drive med, eventuelt sammen med andre fra samme kulturelle bakgrunn og hva som er deres oppfatning av et godt liv. Disse refleksjonene danner grunnlaget for denne avhandlingen.

1.8 Sentrale begreper

«Helse» kan defineres på mange måter. *Helse* kan tillegges å ha minst mulig sykdom, og samtidig ha overskudd til å mestre livet i det daglige – med sine utfordringer og oppgaver som kommer med dem (Tellnes, 2017, s. 20). *Helsefremming* blir definert av Ottowacharteret som en prosess hvor man som individ og samfunn får muligheten til å øke egen kontroll over helsefaktorer, for så og bedre egen helse for å leve aktive og produktive liv (Tellnes, 2017, s. 15). Tellnes refererer videre til WHO sin forståelse av begrepet *helsefremmende arbeid*, hvor det beskrives at det helsefremmende arbeidet bygger på prinsipper som: å rette seg etter helsepåvirkninger i folks hverdagsliv, prøve å redusere ulikheter i helse, og stimulere til aktiv deltakelse fra befolkningens (Tellnes, 2017, s. 19)

Sosial kapital er et annet sentralt begrep i denne avhandlingen som speiler folks ressurser: «*sosiale nettverk og de normer for gjensidig avhengighet og tillit som er med på å opprettholde nettverkene*» (Ødegård *et.al.* 2014, s. 39; Putnam 2007).

Sammenbindende sosial kapital er sosiale bånd mellom individer som er like på flere områder, og gir en kapital som forsterker identiteten i homogene grupper. Dette kan eksempelvis være foreninger som er grunnlagt på bakgrunn av etnisitet, kultur eller religion.

Ved *overskridende/brobyggende* sosial kapital knyttes sosiale bånd til på tvers av sosiale skiller (Ødegård *et.al.*, 2014, s. 40).

Tillit kan skilles mellom generalisert tillit og partikulær form for tillit. *Partikulær* tillit omhandler i hvilken grad man stoler på mennesker man kjenner personlig, for eksempel familiemedlemmer. *Generalisert* tillit omhandler i hvilken grad man stoler på andre mennesker på generell basis, som man ikke kjenner personlig (Eimhjellen og Fladmoe, 2020 s. 7)

Kultur har flere definisjoner. Garsjø (2001) oppsummerer disse slik «*kultur er åssen vi fikser saker og ting her hos oss*» (Garsjø, 2001, s. 230). Kultur blitt skapt gjennom mennesker i samhandling med hverandre, og er noe som former mennesker gjennom livet og gjennom prosesser for sosialisering. Enkelte verdier går i arv, men nye generasjoner skaper ny kultur og verdier. Samtidig er tanker og følelser egenskaper hos en person, ikke en kultur. Det handler om at det er mennesker som møtes, ikke kulturer (Garsjø, 2001, s. 231).

Jeg har brukt SSB sin klassifisering av *innvandrere* hvor har delt opp i tre kategorier; født i utlandet av utenlandske foreldre, norskfødte med utenlandske foreldre og den øvrige befolkningen (SSB, 2021).

1.9 Oppgaven videre

Nedenfor belyses gjeldende politiske føringer og standpunkter omkring temaet, samt forskning og litteratur som er relevante rundt temaene innvandrerkvinner, frivilligheten som inkluderingsarena, innvandrerorganisasjoner, rekruttering, rekrutteringsarenaer, barrierer og helse. I neste kapittel belyses de teoretiske perspektivene jeg ser på som relevante med

bakgrunn problemstillingens natur, og med bakgrunn i tidligere forskning og litteratur. Deretter følger kapittel om metode der jeg gjør rede for metoden som er benyttet i oppgaven, samt hvilke veivalg som ble tatt i forbindelse med rekruttering av informanter og gjennomføring av studien. Videre i kapittel 4 kommer resultatdelen der funnene blir presentert. Deretter følger diskusjonsdelen hvor de mest interessante funnene diskuteres i lys av tidligere forskning, litteratur og teori. Helt til slutt avrunder jeg oppgaven med en avslutning.

1.10 Tidligere forskning

I en nasjonal levekårsundersøkelse for innvandrere (2016) ble respondentene intervjuet om en rekke levekårstemaer. I undersøkelsen fremkommer det at tyrkiske innvandrere har flere helseplager enn befolkningen for øvrig (Vrålstad og Wiggen, 2016). Dette gjelder somatiske, så vel som psykiske plager. Ifølge undersøkelsen oppgir de selv å ha flere helseproblemer som slitasjegikt, ryggproblemer, hodepine, nakkelidelse og hørsnue. Ved spørsmål om trening og mosjon oppgir respondentene at de trener og mosjonerer mindre enn befolkningen for øvrig. Videre rapporterer de tyrkiske respondentene at de røyker mer. Respondentene ble videre bedt om å oppgi BMI (Kroppsmasseindeks) hvor resultatene viser at de er mer overvektige og lider av fedme i større grad enn den øvrige befolkningen. I tillegg oppgir rundt 20 prosent av de tyrkiske respondentene at de har opplevd symptomer psykiske helseplager, mot seks prosent for hele befolkningen samlet (Vrålstad og Wiggen, 2016). Risikofaktorer for psykisk uhelse er ifølge Næss *et.al.* (2007) opplevd rasisme, ekskludering, oppbrudd fra tidligere sosiale nettverk, identitetsproblemer og stress med hensyn til å møte en ny og ukjent kultur, samt manglende sosiokulturell integrasjon (Næss *et.al.* 2007, s. 42). De henviser videre til studier om at de som tar vare på sin kulturelle bakgrunn, samtidig som de tilpasser seg sitt nye hjemland, klarer seg best (Næss *et.al.* 2007, s. 42).

Ifølge en rapport fra statistisk sentralbyrå (2010) har innvandrerkvinner dårligere norskferdigheter enn menn, noe som henger sammen med at flere innvandrerkvinner står utenfor arbeidslivet. I tillegg har de få norske venner, og dette gir færre å praktisere språket sammen med. Sysselsatte innvandrere får gjennomgående et bedre nettverk, flere norske venner, og i tillegg bedre norskferdigheter (Henriksen, 2010). Dette peker i retning av at det er viktig å legge til rette for integrering og at dette særlig kan understøtte kvinners situasjon.

1.10.1 Politiske føringer

Norge ligger høyt når det gjelder tillit i samfunnet, som er viktig i et velferdssamfunn. Tillit er viktig fordi den gir hver enkelt av oss trygghet, bedre muligheter og slik overskudd til å bidra. Det er også samfunnsøkonomisk lønnsomt (Meld. St.10, 2018-2019, s. 31). Ifølge en levekårsundersøkelse for innvandrere av Vrålstad og Wiggen (2016) rapporterer tyrkere som en av to landgrupper, lavt score på mellommenneskelig tillit sammenlignet med hele befolkningen. Tyrkere havnet på 5,5, mot hele befolkningens score på 7,2 – der 10 er høyest på mellommenneskelig tillitt (Vrålstad og Wiggen, 2016, s. 174).

Forskning har vist at sosial integrering og sosial støtte gir god helse (St. Meld. 16, 2002-2003; St. Meld. 19, 2018-2019). I folkehelsemeldinga (Meld. St. 19, 2018-2019) beskrives det eksplisitt at sosioøkonomisk status har også påvirkning på helsen hos innvandrere i likhet med etnisk norske. Tellnes (2017) argumenterer også for hvordan nære og støttende sosiale nettverk har positiv innvirkning på menneskers helse og livskvalitet. Slike nettverk er dessuten viktig for identitet, selvbilde og sosial integrering i samfunnet (Tellnes, 2017, s. 180). Videre fremsettes «utenforskap» som et begrep som assosieres med sosial ekskludering og marginalisering, og står til motsatt for eksempel integrering og tilhørighet.

Konsekvenser av utenforskap beskrives som store, både for individene som opplever å bli ekskludert, men også for samfunnet for øvrig. Derfor er det viktig at lokalsamfunnet jobber for å motvirke utenforskap ved å iverksette helsefremmende prosesser og tiltak som styrker befolkningen slik, da utenforskap kan gi både økonomiske og sosiale konsekvenser, som igjen påvirker individet negativt (Tellnes, 2017, s. 179). Som Meld. St. 19 (2018-2019) fremsetter er det nødvendig med tiltak som rettes mot årsakene til sosial ulikhet. Videre står det at det gjelder grunnleggende levekårsforhold til levevaner, sosiale miljøfaktorer og helsetjenester. Mer konkrete eksempler for å forebygge sosial ulikhet er å jobbe for å få flere utsatte grupper inn i arbeidslivet, jobbe videre med å redusere frafallet i den videregående skolen, samt å forbedre levekårene i utsatte byområdene gjennom å satse på områdeløft blant annet (Meld. St. 19, 2018-2019, s. 62).

Regjeringens integreringsstrategi (Integrering gjennom kunnskap, 2019-2022) har som mål at «Innvandrere skal oppleve økt tilhørighet og deltakelse i samfunnslivet». Hovedgrep satt i denne sammenheng er å «motvirke segregering, fremme felles møteplasser og forståelse for

grunnleggende verdier og normer i det norske samfunnet», og å «bedre brukeretning og samordning av tjenester» (Kunnskapsdepartementet, 2019-2022, s. 43).

Folkehelsepolitikken i Norge (Meld. St. 16, 2002-2003, s. 6) satser på å styrke det som bidrar til bedre helse gjennom å legge til rette for opplevelser av mestring, god selvfølelse, trygghet, menneskeverd, respekt og synlighet. Samtidig ønsker de å svekke det som medfører helserisiko, gjennom påvirkning av levevaner og levekår. Målet i meldingen er et sunnere Norge gjennom en politikk som gir flere leveår med god helse, og å redusere helseforskjeller mellom sosiale lag, etniske grupper og kjønn (Meld. St. 16, 2002-2003, s. 6). Videre foreslås det i meldingen fire veier til et friskere Norge. Dette innebærer:

Skape gode forutsetninger for å kunne ta ansvar for egen helse», «bygge allianser for folkehelse. Helsetjenestene: forebygge mer for å reparere mindre og utvikle ny kunnskap (Meld. St. 16, 2002-2003, s. 9).

I Meld. St.10 (2018-2019) blir frivillig sektor sagt å være et sted for innvirkning og samfunnsdeltakelse, og sies å være en grunnleggende del av livet til folk og et fundament i et godt samfunn. Videre er det politisk overordnet mål i frivilligheten å øke deltakelse, fordi høy deltakelse er avgjørende for den tilliten man har til samfunnet. Videre kan deltakelse i frivillig aktivitet forebygge utenforskap og fremme inkludering. Målene i meldingen innebærer fire punkter. Dette er mål om bred deltakelse, en sterk og uavhengig sektor med vekst nedenfra, det skal bli enklere å drive frivillige organisasjoner, og det skal utvikles en samordna frivillighetspolitikk (Meld St. 10, 2018-2019, s. 7-8).

Wollebæk og Sivesind (2010) viser i sin rapport en nedgang i deltakelse i frivillig aktivitet. Samtidig viste resultatene at de sosiale forskjellene mellom de som deltar og de som ikke deltar øker. Lavinntektsgrupper og personer med svak tilknytning til arbeidsmarkedet faller utenfor. Frivilligheten er i økende grad en arena for de med større ressurser (Wollebek og Sivesind, 2010). Videre kommer det frem av analysen at annengenerasjons innvandrere deltar omtrent like mye som majoriteten. Det fremgår at minoriteter er mer aktiv innen velferd, rettighetsarbeid og religiøse organisasjoner (Wollebæk og Sivesind, 2010).

1.10.2 Organisasjoner som arena for integrasjon

Organisasjonsmodeller i Norge har ofte en høy formaliseringsgrad, som skaper høy terskel for inkludering og deltakelse (Ødegård *et.al.*, 2014, s. 46). Aktiviteter skapes *sammen* av grupper med de samme interessene. Derfor er det utfordrende at nye deltakere ikke slipper til i styre og ledelse i organisasjonene, og at tiltakene preges av at majoritetsbefolkningen skal nå ut til innvandrerbefolkningen etter gitte, tradisjonelle premisser (Ødegård *et.al.*, 2014, s. 87). Videre anlegger forfatterne et kritisk perspektiv på foreningslivet. Foreningene er ikke utelukkende positivt for integrasjon. Formelle nettverk kan potensielt inneha ekskluderende mekanismer som bidrar til at grupper blir holdt utenfor. Det argumenteres for at lokale og tradisjonelle organisasjoner må erkjenne og bekjempe den kulturen organisasjonene har satt seg fast i. Dette innebærer å la nye deltakere ta en større rolle, ved å forme hvordan organisasjonen skal være i fremtiden (Ødegård *et.al.*, 2014, s. 176-178). Forfatterne konkluderer videre med ingen vil være et «integreringsiltak», men derimot er det mange som vil være med på å skape gode, trygge og bærekraftige lokalsamfunn. *Integrasjon* innebærer å bygge fellesskap som alle har eierskap til, tross forskjellene seg imellom (Ødegård *et.al.*, 2014, s. 171).

Ødegård *et.al.* (2014) henviser til forskning som har vist at innvandrergrupper er underrepresenterte i tradisjonelle foreningsliv, men samtidig viser det seg at innvandrerbefolkningen utfører frivillig arbeid nesten like mye som majoriteten. De er aktive på andre arenaer og andre typer organisasjoner enn majoriteten. Kunnskap om innvandrerorganisasjoner er ikke god nok i norsk sammenheng (Ødegård *et.al.* 2014, s. 91).

1.10.3 Rekruttering

I følge en kunnskapsoversikt fra Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor ser man at minoritetsbefolkningen i Norge deltar mindre enn majoriteten, og årsaken til det ofte begrunnes med andre sosioøkonomiske faktorer (Eimhjellen og Fladmoe, 2020). Videre beskrives at dette innebærer faktorer som lavinntekt og fattigdom, arbeidsledighet, botid og norskferdigheter. Når man tar hensyn til disse faktorene er deltakelsen omtrent på samme nivå som majoriteten. Det største organisasjonsfeltet for innvandrere og deres barn er religion og livssyn, men en relativ høy andel deltar også i idrett, sport, bistand, utdanning, forskning samt borettslag- og boligbyggerlag (Eimhjellen og Fladmoe, 2020).

Det er bredt beskrevet at eksisterende sosiale nettverk er viktig for ytterligere stimulering til deltagelse i lokalsamfunnet. Når det gjelder deltakelse i lokalsamfunnet, er sosiale nettverk viktig i rekrutteringen, ifølge en rapport av Wollebæk, Sætrang og Fladmoe (2015). Videre kommer det fram fra forskning på frivillighet at frivillige oftest hører om mulighetene om frivillig arbeid via kjentfolk eller familiemedlemmer. Det hevdes at de vanligste årsakene til at man ikke deltar i frivillig arbeid er mangelen på tid, liten eller ingen interesse, eller at man rett og slett ikke er en del av de rekrutteringsnettverkene som bringer folk inn i frivillig arbeid (Wollebæk, Særrang og Fladmoe, 2015).

Selv om det er relativt lave klasseskiller i Norge sammenlignet med andre land kan man se deltagelse i frivilligheten som et klassefenomen (Eimhjellen og Fladmoe, 2020). Her vises det videre til at det kan se ut som at familiebakgrunn, høy utdanning, å komme fra et hjem med mange bøker og sterke nettverk gjør at man lettere deltar i frivilligheten. Særlig har eget utdanningsnivå og inntekt betydning for om man deltar. Nettverk påvirker frivillig deltagelse på forskjellig vis. Mange nære venner eller sosialt nettverk - knyttes særlig til deltagelse innen tro- og livssyn, mens kjennskap til ressurssterke personer eller ressurssterke nettverk, knyttes særlig til frivillig deltagelse på arbeidslivsfeltet (Eimhjellen og Fladmoe, 2020). Når det gjelder yrkesgrupper, vises det til at høyinntektsfamilier er mest deltakende fremfor lavinntektsfamilier. Videre har de også sett på hvordan frivilligheten plasserer seg i klassehierarkiet i Norge, der man ser mønstre for de forskjellige beholdningene av kapital, som økonomisk, kulturell og sosial kapital hos deltakerne. Her finner man ingen frivilligfelt som er preget av særlig lave nivåer av kapital. Frivillig arbeid ses derfor å være et fenomen som kan plasseres fra midten og oppover i klassehierarkiet i Norge. Beholdning av utdanningsressurser og sosiale ressurser skaper ulikhet i Norge og videre inn i frivilligheten (Eimhjellen og Fladmoe, 2020).

1.10.4 Generaliseringer

Forskningen på dette feltet advarer imidlertid mot generaliseringer. Rugkåsa (2012) påpeker for eksempel at kategorisering av grupper som «innvandrerkvinner», er en forenklet beskrivelse. I Norge brukes det begrepet om *alle* kvinner som har en annen kulturell bakgrunn, migrasjonshistorie og historie i Norge, religionstilknytning eller ikke religiøst aktive. Dermed blir disse kvinnene tillagt generaliserbare beskrivelser/egenskaper, som de

nødvendigvis ikke har (Rugkåsa 2012, s. 86). Videre påpeker Rugkåsa (2012) at majoritetssamfunnet ofte fremstilles som idealet. Kulturelle praksiser i innvandrer miljøer kan i denne sammenheng bli sett på som ugyldige. Minoritetskvinner har ofte bakgrunn fra mindre velferdsambisiøse stater, og en slik relasjon som vi har i Norge mellom stat og individ kan derfor virke fremmed. I mindre velferdsambisiøse stater, kan man ha en ideologi og praksis hvor familie og slekt har ansvar for familiemedlemmene. Rugkåsa (2012) viser videre til at i velferdsstaten Norge opprettes relasjoner til individet og dets rettigheter. Statens krav og tilbud kan være stikk i strid med mange sine idealer om ansvar og solidaritet til sine familier. Her forventes en annen organisering av eget og familiens liv, hvor man tilpasser seg majoritetens kulturelle modeller. En konsekvens kan da bli at minoritetskvinne oppfatter og vurderer seg selv i lys av majoritetens kulturelle modeller og anerkjennelse av minoritetsetniske kvinner (Rugkåsa, 2012, s. 154-155).

Videre argumenterer Rugkåsa (2012) for at arbeidsmarkedet har behov for arbeidskraft, og at majoritetssamfunnet stiller krav til integrasjon. Kvinnene skal helst integreres i arbeidslivet, men innrette seg etter krav og regler som følger. For å integreres i majoritetssamfunnet, må minoritetsetniske kvinnene tilpasse seg ved å endre praksiser som ikke er akseptert, eller å tilpasse seg majoriteten (Rugkåsa, 2012, s. 154-155). Rugkåsa (2012) påpeker at likhetsidealet i den norske velferdsstaten skaper en grense til mennesker som ikke oppfyller kravene om likhet. Normalisering og sivilisering rettes mot enkeltpersoner og vil bidra til å forme enkeltpersoners subjektivitet, som henger sammen med velferdssamfunnets idealer. Vi har et emosjonelt og moralsk fellesskap, hvor enkelte fellestrekk er viktig for at velferdsstaten vedlikeholdes (Rugkåsa, 2012, s. 175, 181).

Selv om Rugkåsa (2012) advarer mot generaliseringer, kan deltakerne i denne avhandlingen tillegges betegnelsen «innvandrerkvinner». Det kan tenkes at deltakerne i denne studien, med en annen bakgrunn, har en annen ideologi og praksis hvor familie og slekt har ansvar for familiemedlemmene. Eller har de tilpasset seg majoritetens likhetsideal?

1.11.5 Innvandrerorganisasjoner som en integrasjonsarena

Flertallet av innvandrerorganisasjoner i Norge ser på seg selv som «kulturelle», som først og fremst skal ivareta kulturelle interesser i følge en NIBR-rapport (Predelli, 2006). De innvandrerorganisasjonene som ble undersøkt hadde både interne og eksterne retta formål. I

tillegg til å bidra til samhold i egen gruppe, ivareta medlemmenes sosiale, religiøse og kulturelle behov, var det også formål som å påvirke offentlige ordninger som har betydning for medlemmene i foreningen, gi kunnskap om det norske samfunnets virkemåter og bidra til integrasjon av medlemmer ut i samfunnet (Predelli, 2006, s. 44). I rapporten fremkommer det at innvandrersorganisasjonene er opptatt av det sosiale og politiske miljøet de er i. De har en dobbel rolle med å videreutvikle og støtte opp om sin kultur, og samtidig knytt bånd til politiske beslutningstakere og samfunnet. De fleste innvandrereforeningene orienterer seg altså utover i samfunnet, og samarbeider med andre institusjoner og organisasjoner. Dette gjelder både lokalt og regionale nivå (Predelli, 2006).

Ødegård *et.al.* (2014) har undersøkt hva som skaper behovet for innvandrersorganisasjoner og peker på fire funksjoner. Innvandrersorganisasjoner har funksjon som en sosial arena, en arena for kulturell læring, en arena for to-kulturalitet, og politisk arena (Ødegård *et.al.*, 2014, s. 96). Det synes viktig for innvandrere å bli kjent med flere med samme bakgrunn, ta vare på sin kultur og finne fellesskap med andre for å opprettholde sin to-kulturalitet.

Innvandrersorganisasjoner blir et samlingssted hvor man kan treffe likesinnede. Videre kan det virke som viktig for deltakerne å bevare og utvikle sitt immigrantnettverk, og rekruttere for å hindre utenforskap (Ødegård *et.al.*, 2014). Innvandrersorganisasjoner har også en funksjon som språklig og kulturelt fellesskap for barna som er født i Norge av innvandrereforeldre. Her tilbys kultur – og morsmålundervisning. Slik styrkes de sosiale og kulturelle båndene til de norskfødte barna med minoritetsbakgrunn. Resultatene av intervjuer av Ødegård *et.al.* (2014) viser at det sosiale knyttes til tryggheten til den to-kulturell identitet, hvor man lærer om hjemlandet – dets kultur og historie, som igjen fører til politisk bevissthet. Ødegård *et.al.* (2014) skriver videre at fraværet av innvandrernettverkene ville ført til mer marginalisering og ensomhet, særlig hos de som ikke er påkoblet andre institusjoner i majoritetssamfunnet. Videre beskrives en slik sammenbindende sosial kapital som svært viktig (Ødegård *et.al.*, 2014, s. 106).

Ødegård *et.al.* (2014) påpeker videre at foreninger som er basert på etnisk, religiøs eller kulturell likhet fungerer ofte som en sammenbindende aktivitet, og ikke brobyggende. At migrantmenigheter ofte kan være lukkede og har manglende kontaktpunkter til andre arenaer av samfunnet, rammer også dem selv. Videre skriver Ødegård *et.al.* (2014) at dersom det norske sivilsamfunnet skal fungere som en integrasjonsarena, må en finne nye løsninger. Organisasjoner, både lokale og tradisjonelle, må se seg selv og erkjenne og bekjempe den

fastlåste organisasjonskulturen om de vil bli flerkulturelle. Organisasjonen må åpnes opp mer, og fylle sentrale lederfunksjoner fra de gruppene som er svakt representert. De nye deltagerne må også få muligheten til å være med å utforme framtiden til organisasjonene (Ødegård *et.al.*, 2014, s. 177-178).

I følge Tellnes (2017) er medvirkning og prosesser for medvirkning fra befolkningen sentralt hos grupper med lav deltakelse. Videre er samarbeid med lokale og frivillige aktører, og bygge formelle og uformelle nettverk effektivt for utvikling av lokalsamfunnsarbeid (Tellnes, 2017, s. 180). I sin undersøkelse kunne Ødegård *et.al.* (2014) se hvordan en bydel løftet opp innvandrernettverkene, fordi disse ble sett på som et avgjørende utgangspunkt for å styrke sivilsamfunnet, og skape samarbeid på tvers. Videre handler det om å løfte fram de allerede etablerte nettverkene, og skape nye samarbeid. En slik styrking av sivilsamfunnet, handler om å gi makten tilbake til lokalmiljøet (Ødegård *et.al.* 2014, s. 114-115). Pedersen (2007) tar opp betydningen av dialog. Han henviser til Søren Kierkegaard (1813-1855) som har et begrep om hjelpekunst som illustrerer dette:

At man, naar det i Sandhed skal lykkes En at føre et Menneske hen til et bestemt Sted, først og fremmest maa passe paa at finde ham der, hvor han er, og begynde der. Dette er Hemmeligheden i al Hjelpekunst. Enhver, der ikke kan det, han er selv i en Indbildning, naar han mener at kunne hjælpe en Anden (Søren Kierkegaard, 1813-1855).

En annen bydel som ble undersøkt i studien av Ødegård *et.al.* (2014), som ellers hadde et sterkt institusjonelt samarbeid, hadde man ikke opprettet samarbeid med minoritetsnettverkene. Arbeidet i denne bydelen hadde en tydelig norsk-etnisk retning, hvor aktivitetene ble tilrettelagt og tilbudt innvandrere, og hvor innvandrerne selv i liten grad tok del i utforming av aktivitetene. Lokalsamfunnet hadde god kompetanse på kontakt med enkeltpersoner i disse miljøene, men dårlig kompetanse på kontakten med innvandrernettverk som kulturforeninger og moskeer (Ødegård *et.al.* 2014, s. 159).

Ødegård *et.al.* (2014) henviser til akkulturasjonsteoretikeren John Berry *et.al.* (2006) som sier at man oppnår *Integrasjon* når gruppen eller individet balanserer forholdet mellom å opprettholde egen kulturell identitet, samtidig med at man søker å delta i noen deler av sorsamfunnets nettverk (Ødegård *et.al.* 2014, s. 52).

1.10.6 Internasjonale studier

En dansk studie av Pristed og Nielsen (2008) er basert på intervju av aktive kvinnelig medlemmer i foreninger, viste det at deres engasjement i foreningen (det lille demokrati) har en positiv innvirkning på oppfattelsen av deres handle- og innflytelsesmuligheter også ut i det store demokratiet. Ingenting tydet på at deres orientering mot det lille demokratiet påvirket deres ambisjoner i forhold til det store demokratiet, eller mot samfunnet for øvrig. Forfatteren av artikkelen skriver videre at foreningene gir en mulighet til ansvarlighet, og akseptere forskjeller, og mulighet til en åpenhet mot mangfoldighet. De aller fleste av informantene satte stor pris på mulighetene foreningsarbeidet og medlemskapet i foreningen ga dem i følge forfatteren. Videre at foreningene gir en mulighet for ansvarlighet og aksept av forskjeller, og åpenhet mot mangfoldighet (Pristed og Nielsen, 2008). Eimhjellen *et.al.* (2020) peker også på den individuelle effekten av å delta i sammenbindende grupper og organisasjoner, som kan utvikle ens personlige identitet og skape sosiale nettverk. Grupper som dette, kan også fungere som et steg mot integrering. Ved å søke seg til grupper med samme bakgrunn for å etablere seg, er noe som kan gi grunnlag for å integrere seg videre i samfunnet for øvrig (Eimhjellen *et.al.*, 2020).

I en Canadisk undersøkelse utført av Handy og Greenspan (2009) ble det sett på immigranternes deltakelse i frivillige organisasjoner. I likhet med Norge har Canadas immigranter stor deltakelse i organisasjoner, og særlig da sammenbindende (bonding) frivillig deltakelse. 81,8% av respondentene deltok i sammenbindende frivillige aktiviteter, og 25,5 % av disse deltok også i organisasjoner utenfor sin egen forsamling/menighet. 3% deltok utelukkende utenfor sin forsamling/menighet (overskridende). Motivasjonen til respondentene for frivillig deltakelse var å skape sosiale relasjoner, og i noen tilfeller få hjelp til å få tilgang på arbeidsmarkedet. De er også ute etter informasjon og vil å lære om kulturen, språket og om daglige praktiske forhold i sitt nye land. Ved å delta i innvandrervennlige organisasjoner, fikk de mulighet til å opprette nye sosiale kontakter, få nyttig informasjon og fremskaffe nyttige ferdigheter og erfaringer, mens de samtidig opprettholder sin kulturelle identitet. Forfatteren formidler videre at selv om slike nettverk er sammenbindende, er de også et springbrett for å opprette overskridende nettverk. Organisasjoner som vil inkludere immigranter, må anerkjenne barrierene for å delta, legge til rette for passende aktiviteter, ved å legge til rette for individuelle og organisatoriske behov. Forfatterene argumenterer for at fasilitatorer bør

alliere seg med innvandrersorganisasjoner eller innvandrermenigheter i utviklingen av relasjoner og samarbeid (Handy og Greenspan, 2009).

1.10.7 Barrierer for deltakelse

Kulturdepartementet satte ned et utvalg for å se på minoritetsjenter og deltakelse idrett. I rapporten fremkom det at det er viktig å inkludere innvandrere i norsk idrett og til frivillige organisasjoner, noe de anser som et viktig bidrag i integreringen i Norge (Skei *et.al.*, 2014). Idrett er ifølge forfatterne en sentral del av barnas oppvekst, og har også betydning for norske familiers tilhørighet i lokalsamfunnet, i tillegg til idretts- og dugnads -kulturen. Videre henviser Skei *et.al.* (2014) til studier som viser at tenåringsjenter med flerkulturell bakgrunn er mer sjeldent med i organisert idrett, enn tilsvarende gruppe fra majoritetsbefolkningen. Samtidig er det mindre forskjeller når det gjelder fysisk aktivitet generelt og trening utenfor organisert idrett. Denne underrepresentasjonen av jenter med flerkulturell bakgrunn forklares med barrierer knyttet til religion, tradisjoner og kultur, samt sosioøkonomiske forhold. Forfatterne av rapporten viser videre til at idretten bør inngå samarbeid med innvandrersorganisasjoner, menigheter og religiøse samfunn, skolen og andre frivillige organisasjoner (Skei *et.al.*, 2014).

Med bakgrunn i at det er lave nivåer av fysisk aktivitet blant svenske innvandrerkvinner har Södergren *et.al.* (2008) intervjuet flere kvinner for å forstå hva de tenker om fysisk aktivitet og trening, og her finne metoder og fremgangsmåter som kan øke nivået av fysisk aktivitet. Kvinnene hadde lite eller ingen erfaring med fysisk trening fra hjemlandet, men de var klar over fordelene ved trening. Kvinnene i undersøkelsen var bekymret for om det rett og slett var gjennomførbart. De var enige om at lokalsamfunnet burde arrangere trening som føltes passende, og det skulle føles trygt og sikkert for kvinnene å møte opp. Kvinnene ønsket videre at treningen ikke kom i veien for sine daglige plikter, og ikke være for langt unna hjemmet (Södergren *et.al.* 2008). De irakiske og tyrkiske kvinnene blant informantene her var opptatt av at treningen skulle være «passende». Med dette viste deltakerne til at i enkelte kulturer kan det være negative holdninger til kvinner som trener og de kan ses på som kvinner med lav moral. Videre ble det beskrevet at det var frykt for at fysisk aktivitet kunne føre til infertilitet, og hindringer som at man ikke skal trene foran menn eller sammen med menn og heller ikke foran yngre familiemedlemmer. Flere av kvinnene som deltok i denne studien sa imidlertid at de ble oppmuntret til trening fra ektemennene, men at det var andre dominerende

personer fra samme kultur som gjorde at de ble usikre på om det var passende å delta. Mange av kvinnene opplevde sterk sosial kontroll og det ble stilt høye krav og forventninger til dem, særlig av eldre kvinner i miljøet. Kvinnene i studien trodde at det ville hjelpe dem dersom noen i familien eller venner aksepterte fysisk trening. Det kom videre frem at dersom skolen eller jobben hadde arrangert treningen, eller treningen hadde blitt pålagt fra lege, så ville det vært mer legitimt og akseptabelt. Det var altså mange barrierer for å delta i fysisk aktivitet blant disse kvinnene, i tillegg til også sosioøkonomiske forhold som begrenset dem (Södergren *et.al.* 2008).

Det kan altså være flere barrierer for å delta i slike initiativ, men hvis man legger til rette for slike forhold kan det lette deltakelsen. Derfor er det sentralt og hensiktsmessig å opprette samarbeid med eksempelvis innvandrersamfunn eller religiøse samfunn for å få kunnskap om barrierer knyttet til religion, tradisjoner og kultur.

1.10.8 Helse

Et godt nærmiljø med tilgjengelige og varierte tilbud er viktig for å fremme helse blant befolkningen (Tellnes, 2017). Grøntområder, friluftsområder, idrettsarenaer er møteplasser og arena for helsefremmende aktivitet. I tillegg til fysisk aktivitet er kulturell aktivitet godt for helsen. Tellnes (2017) refererer til HUNT-undersøkelsen (2006-2008) som viste at personer som deltok i kulturelle aktiviteter opplevde bedre helse, og var mer fornøyd med livet. I tillegg fant man at det var mindre tilfeller av angst og depresjon hos de som var interessert i kultur (Tellnes, 2017, s. 81). Videre er også gode oppvekst og lokalmiljø forebyggende for psykiske og fysiske helseproblemer. Opplevelsen av fellesskapet man har i lokalmiljøet kan styrke individene til å håndtere utfordringer man møter i hverdagen (Tellnes, 2017).

«Helse på norsk»- studien av Fugelli og Ingstad (2001) viser at folk vektlegger *helse* som en ressurs, en totalopplevelse, samt et personlig og situasjonelt fenomen. Videre presenteres *helhet, pragmatisme og individualitet* som potensielle avvik i forhold til den medisinske tanke – og arbeidsmodellen (Fugelli og Ingstad, 2010, s. 9) Personer erfarer helse som en helhetlig opplevelse, et samspill med hele livet som menneske. Det fremgår videre at personer er stort sett «fornøyd med nok». Selv om man opplever motgang i form av sykdom og avvik, kan man likevel oppleve god helse. Fugelli utdyper videre at med godt humør og eksempelvis noen å være glad i, vil veie opp andre negative verdier i helseregnskapet. Personer er også nøkterne i forventningen til egen helse, hvor man er rimelig i forhold til det man kan forvente ut fra

alder, livssituasjon og eventuelt byrden av sykdom. Studien viser at personer er mottakelig for realisme. Videre er personer forskjellige. Helsen er personlig og veien til helse er forskjellig fra individ til individ (Fugelli og Ingstad, 2001, s. 10).

Helsefremmende og forebyggende arbeid innretter seg etter å endre menneskers atferd som risikoatferd/praksis (Garsjø, 2018). Videre argumenterer forfatteren for å reflektere over i hvilken grad man kan endre folks praksis. Da menes praksis som formes av individets persontype, ferdigheter og kunnskap, samt påvirkningen av konteksten man er i (Garsjø, 2018, s. 69-70).

2.0 Teori

Ifølge Lorentzen (2004) omhandler *sivile fellesskap* sivile sammenslutninger som eksempelvis menigheten, fotballaget og andre frivillige organisasjoner. Dette er sammenslutninger de fleste nordmenn har hatt nærkontakt med. Andre elementer i det *sivile* kan være medlemskap i samvirkelag og politiske partier. Vanligvis melder man seg inn i organisasjoner for å realisere organisasjonens mål, men også sine egne (Lorentzen, 2004, s. 9) Videre er det å delta med på å danne fellesskap innad i den sivile sammenslutningen. Man løser oppgaver med fremmede, og lærer sånn å forholde seg til andre. Nære relasjoner kan opprettes, men også mer distanserte relasjoner. Gjennom deltakelse i lokale lag og foreninger styrkes og fornyes vår kontakt med andre, former vår identitet, følelsen av tilhørighet og det å være en del av et større fellesskap (Lorentzen, 2004, s.10). Forfatteren hevder videre at;

sivile fellesskap danner arenaer for identitetsdanning, sosial integrasjon og politisk engasjement. Hvem vi er, eller oppfatter oss som å være, får avgjørende innflytelse på vårt engasjement og vår sosiale tilhørighet (Lorentzen, 2004, s. 10).

Videre hevder Lorentzen (2004) at sivilt engasjement handler i stor grad om å engasjere seg i noe utenom seg selv. Da bruker man tid på noe som går utover egne private interesser. Sivilt engasjement kan uttrykkes på mange måter, om det er organisert eller ikke – et ønske om å få til noe, enten alene eller med andre. Dette engasjementet formidles til andre som også engasjerer seg i samme sak /initiativ og man jobber sammen om som blir sivile fellesskap. Sånne små og store initiativ danner det som kalles sivilsamfunnet. I sivile fellesskap blir mennesker med felles interesser, trosoppfatning og kulturell bakgrunn bundet sammen. Det følelse av fellesskap. Samtidig er det sånn at motivene for å delta i slike fellesskap er ulikt (Lorentzen, 2004).

Å være med i en menighet eller en aktivitet betraktes som sivilt engasjement. Her skapes sivile fellesskap for de involverte, hvor alle slike små og store fellesskap til slutt danner sivilsamfunnet. I min undersøkelse vil jeg finne ut hvilke sivile fellesskap som finnes i dette lokalsamfunnet gjennom å spørre deltakerne om hvordan de ønsker å leve i sitt lokalmiljø. Hva er deltakerne engasjert i, og hvilke små og store initiativ er de involvert i?

2.1 Sosial kapital

Putnam (2000) beskriver i sine arbeider at kjernen i teorien om sosial kapital er at sosiale nettverk kan være verdifulle. Gode sosiale nettverk skaper tillit og gjensidig tillit der en handler og gjør noe for andre, uten å forvente noe tilbake. Ikke bare ha tillit, men også være troverdig. Man behandler andre som man har blitt behandlet selv (Putnam, 2000, s. 19, 134). Forfatteren uttrykker videre at sosial kapital er nyttig både for den enkelte og samfunnet for øvrig. Gjennom mange forskjellige mekanismer kommer det samfunnet og den enkelte til gode (Putnam, 2000, s. 288) Det er viktig for den enkelte fordi det gjør mennesker mer kapable til å løse kollektive problemer. Det er viktig for samfunnet for øvrig, da det påvirker graden av tillit og deltakelse i samfunnet til det bedre. Slik utvikles samfunnet. Videre beskriver Putnam (2000) at ved opparbeidelse av sosial kapital, vil man øke toleransen, bli mindre kynisk og mer empatiske. Nettverkene som skaper denne kapitalen kan gi nyttig og praktisk informasjon. Informasjon den enkelte trenger og er ute etter. Man får tilgang lettere til for eksempel jobb, gjennom personlige kontakter. Man styrkes, og sånn takler vanskelige situasjoner og hendelser bedre (Putnam 2000, s. 288).

2.1.1 Sammenbindende og overskrivende kapital

Videre beskriver Putnam (2000) skillet mellom sammenbindende og overskridende/ brobyggende sosial kapital. Sammenbindende sosial kapital mobiliserer og skaper solidaritet. Etniske og kulturelle nettverk vil i følge Putnam gi nødvendig sosial og psykisk støtte, mens overskridende sosial kapital gir bedre kobling mot nyttig informasjon utenfra (Putnam, 2000, s. 22). Ødegård *et.al.* (2014) kommer med et eksempel fra en flerkulturell bydel i Norge, hvor man opparbeidet et beboerkontor som en overskridende/brobyggende funksjon. Det skulle være et synlig kontor i bydelen, for beboerne å stikke innom når det passet. Funksjonen til beboerkontoret var at det skulle det være en informasjons – og kunnskapssenter for beboerne, bistå i etablering av nye foreninger og styrke de som allerede var etablerte, og å legge til rette for koblinger og samarbeid mellom forskjellige aktører. Her nevnes et eksempel på etablering av ny forening, hvor beboer stakk innom og forhørte seg om det fantes håndarbeidsgruppe hun kunne koble seg på. Det var det ikke, men her ble ideen skapt – og videreformidlet til den øvrige befolkningen gjennom oppslag, eposter og flygeblader. Etterhvert ble det skapt en forening med faste deltakere, med deltakere som ikke kjente hverandre fra før (Ødegård *et.al.* 2014, s. 108).

I følge Putnam og Feldstein (2003) trenger man både sammenbindende og overskridende nettverk i et pluralistisk samfunn – et samfunn hvor man eksisterer sammen med forskjellige folk med forskjellige grunnsyn. De gjør rede for at det er mer vanskelig å opprette et overskridende nettverk enn sammenbindende nettverk. Videre uttrykker de at overskridende nettverk er særlig viktig i land som har stadig større forskjeller, flere innvandrere og minoriteter. Ved å skape nettverk med mennesker av samme kulturelle referanse, familiehistorie og personlige opplevelser, er mye enklere enn å skape nettverk med andre folk som er annerledes på mange måter. Overskridende nettverk kan være særlig viktig for et forsonende samfunn, for demokratiet og mangfold (Putnam og Feldstein 2003, s. 2-3).

I følge Wollebæk og Seggaard (2011) vil innvandrere involvere seg i sammenbindende sosial kapital, før man involverer seg overskridende sosial kapital. Med sammenbindende kapital vil man modnes, og gir oss personlig, sosial og kulturell trygghet. Her skapes en styrket kollektiv identitet gjennom felles språk, historie, praksis og kultur, hvilket er bra for individet. Wollebæk og Seggaard (2011) ser på sosial kapital som nettverk og tillit med hverandre, og mener at sosial kapital er en *ressurs* og ikke et *utfall* (Wollebæk og Seggaard 2011, s. 14, 184).

2.2 Tillit

Putnam (2000) beskriver i sine arbeider «tynn» og «tykk» tillit. Den «tykke» tilliten har man til de man kjenner godt og omgås jevnt med, mens den «tynne» tilliten har man til nye bekjenskaper man treffer på – som man finner noe til felles med (Putnam, 2000, s. 136).

Putnam (2000) argumenterer videre for at den «tynne» tilliten er like så viktig, ved at man slik utvider sin horisont. Aktiv sosial og generalisert tillit gjør at man velger å tro det beste om folk. Mennesker som har tillit til sine medborgere, deltar mer i sivilsamfunnet. Det har vist seg at mennesker som deltar i lokalsamfunnet, som har stor grad av tillit og som tror andre er ærlige folk – vil også ha mindre dårlige egenskaper. Putnam (2000) skriver videre at ved å ha tillit til mennesker, er man mindre villig til å gjøre ugagn. Ved å ha tillit til andre, og delta aktivt i lokalsamfunnet vil man ha mer tillit og være mer tillitsfulle (Putnam, 2000).

Deltakelse i frivilligheten er antatt å fremme tillit mellom mennesker. Og man kan utvikle sin personlig identitet og forståelse (Wollebæk og Seggaard, 2011, s. 181). Her møtes forskjellige mennesker med forskjellig bakgrunn og livssyn. Her kan personer bli konfrontert med

«annerledeshet» i form av ulike holdninger og virkelighetsforståelse. Slik kan man utvide sin forståelseshorisont. Sammenkomster med folk av – samme bakgrunn og/eller samme livssyn, vil styrke utvikling av felles identitet og viser at man har behov for det kjente og kjære. Man søker det trygge. Graden av homogenitet blant deltakerne kan derfor ha betydning for effekten av tilknytning til organisasjonen (Wollebæk og Seggaard, 2011, s. 180).

2.3 Kontaktteorien

Putnam (2007) har sett en negativ sammenheng mellom etnisk mangfold og sosial kapital på bakgrunn av data fra USA, som han kaller «constricttheory». Denne teorien antyder at mangfold øker forskjellene og ulikhetene. Han hevder at samfunn med store etniske forskjeller er assosiert med lavere sosial tillit. Han vurderer det slik at det er en forskjell på sosiale bånd til folk som er en selv like, og brobyggende bånd til folk som er seg selv ulike. Han mener at brobyggende sosial kapital er viktig, for den generelle sosiale tilliten i et samfunn (Putnam 2007). Wollebæk og Seggaard (2011) testet ut hypotesen om hvorvidt det å bo i et lokalsamfunn med stort etnisk mangfold påvirker den enkeltes sosiale tillit i negativt, med utgangspunkt i data på 99 kommuner og bydeler i Norge. Her finner de at sosial tillit er lavere der ulikheten er stor innad i lokalsamfunnet, og i lokalsamfunnet der den sosioøkonomiske standarden er lav. Hvis det er en sammenheng mellom etnisk mangfold og sosial tillit, så virker denne heller gjennom sosioøkonomiske faktorer (Wollebæk og Seggaard, 2011, kap. 8).

2.4 Empowerment og salutogenese

Tellnes (2017) utdyper at det er viktig at et lokalsamfunn arbeider for å skape sosial likhet i deltakelse, at man fokuserer på integrering, og styrking av nettverk. *Empowerment* kan forstås som er et rammeverk for det helsefremmende arbeidet. Empowerment i et folkehelseperspektiv handler om å fremme deltakelse i lokalsamfunnet, og styrke følelsen av tilhørighet i lokalsamfunnet. Det handler videre om hvordan man forebygger, men også hvordan man praktisk utfører folkehelsearbeidet på (Tellnes, 2017, s. 47, 180). Meld. St. 26 (2014/2015) gir føringer om viktigheten av *medvirkning* gjennom en formulering som sier «ingen beslutninger om meg tas uten meg», som Tellnes (2017) beskriver som et viktig prinsipp i empowerment-tenkningen. Videre beskriver Tellnes (2017) at medvirkning handler om å omfordele makt, og anerkjenne at folk har kompetanse på seg selv og sin egen livssituasjon. Man blir ekspert på seg selv. Begrepet empowerment er både en prosess og et

resultat, og har et fokus på muligheter. Empowerment knyttes dermed til salutogenesetenkningen, der det handler om hva som fremmer helse. Empowerment-prosessen er det som skjer inne den enkelte når man gjennom aktiv deltakelse, foretar en endring. Dette kan videre være kunnskap om helsefremmende virkning av sunt kosthold, trening, røykeslutt osv. Samhandlingen i denne prosessen innebærer både dialog, medvirkning og mobilisering av ressurser. Veiledning er et virkemiddel, hvor man gjennom dialog får hjelp til å finne egne «svar». (Tellnes, 2017, s. 47, 49). Empowerment på individnivå betyr at man opplever reel egenmakt, og at man opplever å selv få bestemme over forhold som betyr noe for individet. *Kollektiv empowerment* betyr at lokalsamfunnet føler de har påvirkningskraft til å styrke helsen og livskvaliteten i sitt lokalsamfunn (Sletteland og Donovan, 2012, s. 50).

Ifølge Tellnes (2017) er indre følelser, sosiale relasjoner, hovedaktiviteter og eksistensielle spørsmål helt sentrale og grunnleggende områder i helsefremmende arbeid. Disse er fire områder som vektlegges i salutogenese, og handler om hva vi må investere i sånn at man ikke mister ressurser og mening med tiden (Tellnes, 2017, s. 43). Salutogenese og teorien om «sense of coherence» (SOC) kom fra sosiologen Aaron Antonovsky på 70-tallet (Lindstrøm og Eriksson, 2015, s. 14). Salutogen tilnærming har fokus på mestring av hverdagen og helse. Man gir oppmerksomhet til faktorer som gir god helse, og da stimuleres til å se sine muligheter (Tellnes, 2017, s. 42). Antonovsky ville formidle at livet kan ikke kontrolleres fullt og helt, en uforutsigbarhet man på en eller annen måte må lære å leve med. Videre kommer det fram at god helse gjør at man kan opprettholde evnen man har til å leve livet og ha troen på at livet ordner seg, dog det kan oppleves som vanskelig av og til. Å oppleve en god SOC betyr at man er involvert i daglige aktiviteter som føles meningsfulle, og at livet stort sett oppleves som forståelig og håndterbart. Salutogenese er et tverrkulturelt fenomen, fordi alle mennesker har et ønske om SOC. SOC gir graden av mestring, helse og velvære. En sterk SOC kan gjøre mennesket sterkere i møtet med motstandsressurser. Når man oppnår en sterk SOC utvikler personer helsemessige resultater i form av lengre liv, man blir tilbøyelig til mer konstruktiv helseatferd, mindre skadelig atferd. I tillegg får man høyere stresstoleranse, og blir bedre rustet i møtet med kronisk og akutt sykdom (Lindstrøm og Eriksson, 2015).

3.0 Metode

I dette kapittelet vil jeg beskrive metoden som er benyttet i oppgaven, samt hvilke veivalg som ble tatt i forbindelse med rekruttering av informanter og gjennomføring av studien.

3.1 Metodevalg

På bakgrunn av mine forskningsspørsmål, ble det benyttet en kvalitativ undersøkelsesmetode med personlige intervjuer. Kvalitativ metode gir muligheter for å studere og fordype seg i hvordan personer opplever og reflekterer over et gitt fenomen (Kvåle og Brinkmann, 2015 s. 47) Med bakgrunn i tilgjengelig data om bydelen, samt dokumenter om bydelens områdeløft, ville jeg finne ut hvordan beslutningstakere og initiativtakere jobber med inkludering og deltakelse i bydelen. Formålet med avhandlingen var videre å undersøke hva både initiativtakere og deltakere erfarte og opplevde ved initiering og deltakelse av prosjektet «dametrim». Jeg ville lære om hvordan prosessen var i forkant, og underveis fra initiativtakernes side. Hvordan var det å inkludere en gruppe som tyrkisk- kurdiske kvinner? Samtidig ville jeg også gjerne høre fra deltakernes side. Hvordan opplevde de og erfarte å delta i et sånt prosjekt? Jeg ville også vite noe om hvordan denne gruppen kvinner ønsker å leve og delta i lokalsamfunnet. Føler de seg inkludert? Vil de inkluderes mer i samfunnet? Disse spørsmålene lar seg best undersøke ved kvalitativ tilnærming. Et godt utgangspunkt var å få kunnskap om hvordan informantene opplever og reflekterer over sin situasjon (Thagaard, 2013, s. 12). Datamaterialet er hentet inn gjennom seks semi-strukturerte intervjuer; to av disse intervjuene ble gjennomført med initiativtakere (se vedlegg 1), mens fire ble foretatt med deltakerne (se vedlegg 2) av initiativet «dametrim».

3.2 Forforståelse

Før jeg startet mitt prosjektarbeid med «dametrim» var mitt generelle inntrykk at tyrkiske innvandrerkvinner ofte var hjemmeværende, lite aktive i lokalmiljøet og hadde begrenset sosialt nettverk. Dette var nok mye farget av hva som trykkes i ulike media og litteratur. Da jeg prøvde å rekruttere kvinner til prosjektet «dametrim», ble jeg fortalt av nøkkelpersoner med tyrkisk-kurdisk bakgrunn, at det er ingen som sitter ensomme hjemme, fordi alle kvinnene i det tyrkiske miljøet kjenner hverandre. Grunnen til at mange valgte å ikke delta i prosjektet, var mangel på tid rett og slett. Igjen sitter man med et nytt inntrykk: travel

hverdag, stort sosialt nettverk. De fleste er i jobb, og deltar i barnas skolegang og fritidsaktiviteter.

Jeg deltok selv direkte i aktiviteten «dametrim» for bedre å kunne følge og beskrive et helsefremmende prosjekt/initiativ i et lokalsamfunn i forbindelse med masterløpet. Våren 2019 skrev jeg en rapport om prosjektet, som omhandlet bakgrunn, gjennomføring, mål og måloppnåelse av prosjektet. Jeg deltok i aktiviteten totalt fire ganger. På denne måten ble jeg kjent med initiativtakerne og møtte dem flere ganger før intervjuene fant sted. Deltakerne jeg intervjuet for denne avhandlingen, hadde varierende i oppmøte i aktiviteten. Likevel hadde jeg møtt alle informantene før de ble intervjuet. Min deltakelse i prosjektet var som Thagaard (2013) beskriver - en fullstendig deltakelse hvor jeg deltok på lik linje med de andre.

Min forforståelse om «utenforskap» stemte ikke overens med det nøkkelpersoner fra det tyrkiske- kurdiske miljøet ga uttrykk for. Den ble videre forsterket gjennom min deltakelse i aktiviteten, hvor jeg også ble kjent med noen av deltakerne.

3.3 Datainnsamling

For å forberede meg til spørsmålene i intervjuguiden, ble det avgjørende at jeg satte meg enda mer inn i faglitteratur og forskning om temaene jeg ville fordype meg i. Jeg ville høre initiativtakeres erfaringer, samt deltakeres erfaringer rundt prosjektet «dametrim». Deltakerinformantene fikk flere spørsmål om hvordan de ønsker å leve, delta og inkluderes i lokalsamfunnet. Det ble utarbeidet to sett med intervjuguider; en til initiativtakerne (se vedlegg 2) og en til deltakerne (se vedlegg 1). Når informantene hadde sagt ja til å delta, fikk de tilsendt informasjonsbrevet. Deretter måtte vi avtale tid og sted. Det var viktig for meg å møte informantenes behov, ved å la informantene bestemme tid og sted for intervju.

Før selve intervjuet startet jeg med å gå gjennom informasjonsskjemaet sammen med informantene, punkt for punkt for å sikre at deltakerne forsto innholdet. Deretter ble det igjen nevnt at jeg ønsket å ta opp intervjuet, men at det var bare for mine ører. Ingen av informantene hadde innsigelser mot det. Etter at vi hadde gått gjennom skjemaet, og videre gått gjennom bakgrunnsinformasjon, ble det klart for hovedspørsmålene. Hensikten med en behagelig start, var at informantene opparbeidet tillit til meg som forsker, i tråd med Thagaard (2013). Intervjuene varte mellom 25 minutter til 45 minutter.

Jeg intervjuet tre initiativtakere i februar (2020), hvorav to ble gjennomført ansikt - til ansikt, mens ett intervju ble besvart per e-post. Dette siste intervjuet er såpass mangelfullt at jeg valgte å ikke bruke det. Det første intervjuet med en deltaker ble gjennomført nokså raskt etter at intervjuene med initiativtakerne var foretatt, mens de tre neste intervjuene med deltakere tok tid å få på plass. Det siste intervjuet ble tatt i mai (2020).

3.4 Kvalitativt forskningsintervju som metode

Kvalitative intervjuer egner seg spesielt til å fremskaffe informasjon om hvordan personer som intervjues opplever og forstår seg selv og sine omgivelser, hvordan de fortolker og legger mening i et eller annet fenomen (Thagaard, 2013; Jacobsen, 2015).

3.4.1 Intervjuguide

Det ble utarbeidet en delvis strukturert intervjuguide. Jeg innledet med enkle spørsmål om bakgrunn, før vi gikk til hovedspørsmålene (Se vedlegg 1 og 2). Jeg brukte en del tid på å få på plass hovedspørsmålene og diskuterte utkast til guide i flere omganger med veileder, medstudenter og faglærere. Forskningsspørsmålene ga en pekepinn på sentrale tema som var viktige å få med i guiden. Spørsmålene i intervjuguiden hadde til hensikt å oppmuntre informantene til å fortelle sine synspunkter og erfaringer ved å benytte åpne spørsmål. Likevel kunne det komme noen korte svar, hvor jeg da utfordret informanten til å utdype eller si noe mer. Jeg ønsket å gi rom for oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuet, dersom noe kunne tydeliggjøres enda mer. Underveis i intervjuene kunne det komme annen relevant informasjon, som jeg fant interessant. Når informantene ble engasjert i noe, var det viktig for meg å la de få formidlet dette. Det ble lagt inn små pauser for å gi informantene tid til å svare ut, og rom for refleksjon underveis. For å bekrefte at informantene forsto spørsmålene, ble svarene i mange tilfeller gjengitt tilbake – for å få bekreftelse på at jeg hadde fortolket det likt fra intervjuer og informantens side. Dette er i tråd med fremgangsmåter beskrevet i litteraturen om det kvalitative forskningsintervjuet (Thagaard, 2013; Jacobsen, 2015; Kvale og Brinkmann, 2015).

Jeg som forsker forsøkte tidlig i intervjuet å etablere god kontakt med informantene, fordi det er viktig at forskeren viser interesse og respekt. Bekreftende non-verbal kommunikasjon ble

brukt, og informantene fikk god tid til å svare. Over telefonintervju ble dette mer utfordrende. Jeg satte derfor av litt ekstra tid til at de fikk utdypet svarene sine, i og med at vi ikke hadde kroppsspråket til hjelp.

3.4.2 Transkribering

Jeg transkriberte selv intervjuene i sin helhet straks etter at intervjuene var foretatt. Materialet ble tatt på via en båndopptaker. Opptakene ble slettet fra båndopptakeren rett etter transkripsjon. I etterkant av transkripsjonen ble materialet grundig lest gjennom, for å forsikre meg om at det ble riktig dokumentert.

Informantene fikk beskjed om å ikke oppgi sensitiv informasjon om seg selv, og ble bedt om å ikke angi navn på andre deltakere under opptaket av intervjuet. Likevel ble dette glemt noen ganger, og det fremkom navn og informasjon om de andre deltakerne. Dette førte til at jeg måtte kode informasjonen eller at jeg utelot navn på personer i transkriberingen. Det er viktig å være bevisst på hvordan lyd- og datamaterialet lagres. Navneliste med notater, lydopptak og transkripsjon ble holdt atskilt. Straks transkriberingen var på plass, var navn allerede kodet i datamaterialet, og lydfil slettet.

3.5 Rekruttering

Jeg har gjennom deltakelse i prosjektet «dametrim» våren 2019 opprettet kontakt med initiativtakerne av prosjektet samt noen av deltakerne. Her så jeg en mulighet for å rekruttere deltakere til intervjuer for masterstudiet gjennom prosjektet. Hensikten var å undersøke hvordan informantene opplevde og erfarte å initiere og delta i et slikt prosjekt. Da prosjektet hadde stoppet over en lengre periode (ramadan, sommerferie med mer), viste det seg at det å opprette kontakt på nytt ble vanskelig. Jeg fikk møtt initiativtakeren sent i oktober, og vi avtalte å starte opp prosjektet igjen slik at jeg enklere kunne rekruttere informanter innad i gruppen. Ved å starte opp prosjektet igjen hadde jeg en forhåpning om at deltakerne lettere ville stille opp. Initiativtakeren ble så langtidssykemeldt, og kontakten stoppet opp. Jeg forsøkte selv å starte prosjektet igjen, og reklamerte for det på facebook-gruppen. Dessverre var det ingen som hadde anledning. Etter hvert fikk jeg kontakt med initiativtakeren igjen, og hun skulle hjelpe meg med å opprette kontakt med deltakerne i prosjektet. Prosjektet ble ikke igangsatt, men jeg fikk hjelp med å oppsøke deltakerne. Jeg intervjuet først to initiativtakerere av aktiviteten. Den ene initiativtakeren, «Aergul», kjente deltakerne personlig, og hun ble til

stor hjelp i rekrutteringen. Det var både norsk-etniske og tyrkisk-kurdiske deltakere, og av totalt sju kvinner med tyrkisk- kurdisk bakgrunn, var det fire som ville stille til intervju. Ett av disse intervjuene ble tatt ansikt – til ansikt. Videre ble tre intervju tatt over telefon, noe Corona-pandemien var delskyld i. Intervjuene ble tatt opp enkeltvis med taleopptaker, og slettet straks intervjuene var transkribert. De tre deltakerne med tyrkisk-kurdisk bakgrunn som ikke ønsket å stille til intervju, begrunnet det med mangel på tid, eller ikke hadde lyst rett og slett.

Underveis i intervjuperioden var jeg usikker på om jeg hadde nok informanter. Når jeg leste gjennom transkriberingene, kunne jeg se at hadde oppnådd en metning av data. Metning oppnås når innsamlingen av dataene ikke gir ny kunnskap (Kvale og Brinkmann, 2012 s. 148).

3.6 Deltakerinformasjon

Jeg har begrenset informasjonen om informantene, for å beskytte deres anonymitet. I tillegg har informantene blitt tildelt fiktive navn i presentasjonen av funnene.

Informasjon om informantene	Antall (totalt 6)
Antall initiativtakere	2
Antall deltakere	4
Sivilstatus	
Gift med barn	6
Bakgrunn	
Norge	1
Tyrkia	5
Utdanning	
Videregående utdanning	6
Høyere utdanning	4

3.7 Vitenskapsteoretisk perspektiv

I fenomenologisk analysemetode tar man utgangspunkt i den enkeltes opplevelse og man ønsker å forstå den dypere meningen i enkeltpersoners erfaringer. Slik anså jeg denne metoden som mest hensiktsmessig. Man søker å forstå fenomener på grunnlag av perspektivene til personer som studeres, og å beskrive omverdenen slik den erfares av personene. Den underliggende antakelsen i fenomenologien er at realiteten er sånn den enkelte oppfatter den (Thagaard, 2013, s. 40). I fenomenologiske tilnærminger vil man komme så nært som mulig en presis beskrivelse av det personer opplever (Kvale og Brinkmann, 2015).

3.8 Analyse

Ifølge Thomassen (2006) er fenomenologisk analyse av datamaterialet aller først beskrivende. Her fremstilles store og «tykke» beskrivelser om de forskjellige perspektivene fra informantene. Målet er å nå frem til en mest mulig utfyllende undersøkelse, av hele variasjonsbredden fra de forskjellige opplevelsene av fenomenene. Ved å gå gjennom datamaterialet flere ganger kan en avdekke sentrale kjennetegn, og meningsdimensjon ved fenomenene som studeres. Videre kreves det å sette til side sin forforståelse, for at fenomenene selv skal tre frem. Likevel er en beskrivelse alltid en fortolkning. Thomassen (2006) beskriver at forskningsprosessen som en hermeneutisk dialog med data. Dialogen med data må preges av åpenhet for den andres meningsunivers. Ifølge forfatteren blir forskningsprosessen en toveisprosess av spørsmål, svar og tolkninger. Videre oppstår nye spørsmål, med nye svar og fortolkninger (Thomassen, 2006, s. 171).

3.9 Metoden i det praktiske analysearbeidet

Etter transkribering av materialet, har jeg gått gjennom stoffet flere ganger, for å få en helhetlig oversikt. Deretter brukte jeg forskningsspørsmålene som to hovedoverskrifter, for å holde orden, og som en naturlig inndeling. Inspirert av kategoribasert analyse (Thagaard, 2013, s. 158) delte jeg inn materialet i mindre temaer, ved hjelp av fargekoding. Jeg lagde deretter en matrise hvor fulle utsagn ble lagt inn til venstre, hvor jeg videre så på hva dette handlet om - hva og hvordan. Jeg har et utdrag fra denne prosessen i vedlegg 5 (se vedlegg 5). Utfra de fulle utsagnene kom sentrale temaer til høyre. Det fremkom tema som var sentrale i forhold til undersøkelsens natur, men også andre interessante tema. Disse temaene blir

kodene/kategoriene, som utgjør overskriftene i fremstillingen av resultatene. Disse kodene/kategoriene er *erfaringsnære*, og nært knyttet til deltakerutsagn for å fremheve meningsinnholdet jeg mener deltakeren uttrykker, som er i tråd med Thagaard (2013) sin fremstilling. Innenfor hver kode ligger det setninger. En sån kategorisering av materialet gir en oversikt over materialet, og gir grunnlag for en forståelse av mønstrene. Videre kommer tolkningen av resultatene - hvorfor. Analysen av dataene, skal videre fremheve meningen i teksten (Thagaard, 2013, s. 167). Dette sammenfaller med Tjora (2021) som uttrykker at empirinær koding skal ligge tett på empirien. For å ivareta det helt spesifikke i materialet må kodingen ligge tett på deltakerutsagn (Tjora, 2021, s. 218). Jeg har forsøkt å legge min forforståelse og bakgrunn til side i tolkningsarbeidet. Forkortning og tolking av tekst ble forsøkt gjort uten å miste meningen i det som ble sagt. For å bevare det empirinære, blir en del utsagn fremstilt i resultatdelen slik det ble sagt, slik at meningene og deltakerne blir mer levendegjort. Disse setningene presenteres i kursiv i resultatdelen.

3.10 Sentrale tema

Overskriftene i fremstillingen av resultatene består av tre hovedoverskrifter som en naturlig oppdeling etter forskningsspørsmålene. Først fremstilles datamaterialet fra initiativtakernes side, før jeg fremstiller datamaterialet fra deltakernes side.

Hvilke opplevelser og erfaringer hadde initiativtakerne til prosjektet Dametrim?

- Bakgrunn
- Mål
- Planlegging
- Rekruttering
- Opplevelser/erfaringer

Hvilke opplevelser og erfaringer hadde deltakerne til prosjektet Dametrim ?

- Behov
- Rekruttering
-

Videre fremstilles datamaterialet om:

Hvordan ønsker tyrkisk-kurdiske innvandrerkvinner å leve i lokalsamfunnet? Hvordan ønsker de å bli inkludert og å delta?

- Hverdagslivet
- Lokalsamfunnet
- Tilknytning
- Engasjement
- Sammensetning av innbyggere
- Inkludering og deltakelse

3.11 Etikk

Som forsker er det viktig å være klar over hvilke etiske dilemmaer som er knyttet til analysen og tolkning av dataene. I denne undersøkelsen er dataene basert på enkeltpersoner, noe som kan innebære at dataene blir mer fremtredende (Thaagård, 2013, s. 179). Derfor er det svært viktig at alle opplysninger som kan knyttes til enkeltpersoner unngås. Tiltak for å unngå det, har vært å anonymisere både sted og personer i avhandlingen, da det er snakk om en relativt liten by. Derfor er alle kildehenvisninger som kan avsløre stedet, sladdet i sort.

Videre må jeg i følge Dalland (2007), ta en vurdering om nytten av undersøkelsen. Hvem vil nyttiggjøre seg den kunnskapen jeg prøver å fremskaffe? Videre må jeg avveie om den eventuelle belastningen undersøkelsen kan ha på de involverte, vil veie opp for godene jeg mener å oppnå for andre i fremtiden (Dalland, 2007, s. 234). Jeg har vurdert at nytten av kunnskapen kommer både informantene, og samfunnet til gode.

For å starte denne undersøkelsen måtte jeg sende inn søknad til Norsk senter for forskningsdata (NSD). Bakgrunnen for det er at jeg skulle behandle personopplysninger gjennom forskningsprosessen. Personopplysning er «*enhver opplysning som kan knyttes til en person*», i følge nettsiden til NSD (2021) Søknaden ble godkjent januar 2020.

Prosjektperioden ble senere forlenget, da jeg ikke fikk levert til gitt tidspunkt (se vedlegg 4).

3.11.1 Personvern

Informert samtykke ble utlevert til deltagerne før intervjuene fant sted (se vedlegg 3). I noen tilfeller virket det som at de forespurte deltakerne ikke leste gjennom skjemaet, og i andre

tilfeller virket det som om informantene ikke forsto alt innholdet. Derfor gikk jeg gjennom samtykkeskjemaet muntlig, for å sikre at informantene forsto innholdet og at de kunne stille spørsmål. Jeg gjentok at deres anonymitet skulle bevares også i fremstillingen av materialet og at det er frivillig å delta i studien. Jeg informerte også om at de svarer kun på det de vil, og at de kan nekte å svare eller avbryte intervjuet når som helst. De fikk vite før intervjuet at jeg ønsket å ta opptak. Dette tok vi opp på nytt før vi startet. Jeg forklarte at lydfilen var kun for mine ører, og at intervjuet skulle transkriberes og lydfilen deretter slettet. Samtlige informanter ga meg tillatelse til å gjøre opptak.

For å sikre informantenes anonymitet, har det vært viktig å sørge for at opplysningene som kommer frem i masteravhandlingen ikke knyttes til personene. Derfor er informasjon om informantene forenklet. I tillegg er bydelen anonymisert, slik at man ikke kan knytte sted med personer i bydelen. Informantene ble bedt om å ikke komme med sensitiv informasjon, og ikke oppgi navn på andre i intervjuet. Da det fremkom navn på andre deltakere, ble disse kodet eller ikke skrevet ut i transkripsjonen.

3.11.2 Validitet

Validitet dreier seg om en logisk sammenheng mellom prosjektets utforming og funn, samt spørsmålene en søker svar på. Med dette menes forholdet mellom undersøkelsen og den verdenen som man undersøker (Tjora, 2021, s. 260). Validitet handler videre om at den empirien som er samlet inn, faktisk gir svar på spørsmålene som er stilt. Under intervjuene ble validering brukt aktiv for å sikre min forståelse var riktig i forhold til det informantene sa. Dette ble gjort ved å gjengi svarene og søke bekreftelse, eller ved å omforme svaret i en viss grad, for så spørre om «er det riktig at du opplever...» En slik validering underveis i intervjuet blir omtalt som en «på stedet» -kontroll, som skal sikre at man forstår meningen i det som blir sagt (Kvale og Brinkmann, 2015). Likevel måtte jeg ved noen tilfeller ringe opp et par informanter for nok en bekreftelse, da det likevel fremsto uklart.

Underveis i intervjuingen og i analyseringsprosessen ble det også riktig å se på resultatenes sannsynlighet, pålitelighet og troverdighet, i tråd med Kvale og Brinchmann (2015). Her ble det sett etter tilfeller av overaskende eller avvikende funn. Som resultatene viser, har informantene samme oppfatning av nokså mye. Slik kan man anta at storparten av funnene er representativ innad i gruppen. Dette er noen måter å vurdere den *interne* validitet.

I følge Jacobsen (2015) handler *ekstern* validitet om å se om resultatene også vil være gyldige i andre tilsvarende sammenhenger. Kan funnene overføres fra én sammenheng til en annen? Hvis det skal være mulig må man se på om det man har studert, også er representativt for den sammenhengen man vil overføre det til (Jacobsen, 2015, s. 17) Denne studien tar for seg initiativtakere og deltakere av et spesifikt prosjekt i en bydel i Norge. Om resultatene er gyldige i andre tilsvarende sammenhenger - andre tilsvarende prosjekter og andre steder i landet, er noe som eventuelt må testes ut. Siden det er snakk om en spesifikk gruppe og fra et bestemt sted i landet, kan det være at resultatene på individnivå ikke har ekstern gyldighet. Likevel ser man en overføringsverdi på gruppe og samfunns-nivå når det gjelder rekruttering og inkludering av en gruppe, og andre innvandringsorganisasjoner i Norge for eksempel. Samtidig er problemstillingen tydelig på at jeg har fokus på deltakere fra én spesifikk kontekst.

3.11.3 Reliabilitet

Dersom undersøkelsen er troverdig og pålitelig betraktes den som reliabel (Jacobsen, 2015, s. 17). Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) er koblinger mellom empiri, analyse og teori viktig, og må gjøres godt rede for.

Underveis i prosessen har jeg drøftet fremgangsmåter og arbeid med oppgaven sammen med veileder, faglærere og medstudenter. Fremgangsmåter gjort i prosessen er videre beskrevet grundig, for at en eventuell gjentakelse av metoden vil gi tilnærmet samme resultat. Denne metoden tvinger forskeren til å være systematisk og stille kritiske spørsmål til valg som tas (Jacobsen, 2015, s. 17) Ved å gjengi resultater i en fortolket tekst, har jeg reflektert og stilt spørsmål underveis i analyseprosessen. Jeg har forsøkt så godt jeg kan å legge forforståelsen til side. Likevel har jeg vært kritisk til egne fortolkninger flere ganger, og i slike situasjoner har det vært nyttig å drøfte refleksjoner med medstudenter, kollegaer eller veileder.

3.11.4 Forske på eget felt

Det er viktig å være bevisst på at det å forske på «eget felt» kan gi flere ulemper for validiteten og reliabiliteten i resultatene (Jacobsen, 2015, s. 57). En viss tilknytning til prosjektet kan ha gitt meg skyggelapper, og kanskje gjort at jeg har oversett noe. Dette er en av flere mulige svakheter ved masterstudien. Jacobsen (2015) uttrykker videre at det kan være

vanskelig å oppnå den nødvendige kritiske avstanden til det man studerer, og kan derfor ta en partisk rolle. Informantene kan oppleve meg som partisk og anta at jeg som forsker utfører et oppdrag enten for deltakerne eller initiativtakerne, noe som igjen kan føre til mistenksomhet blant informantene. Videre kan det tenkes at man oppsøker de uformelle strukturene man kjenner til, og går glipp av deler man ikke er så fullt involvert i. Det er også en fare for å «legge bånd på seg selv», ved å legge sensur på kritiske standpunkter (Jacobsen, 2015, s. 57). Samtidig er det også en del fordeler ved å studere på kjent felt i følge Jacobsen (2015). Min deltakelse i prosjektet gjorde at jeg ble kjent med initiativtakerne i første omgang, og senere traff jeg på også de deltakerne de dagene jeg deltok i aktiviteten. Jeg fikk sånn en del forkunnskaper om prosjektet, dets bakgrunn og gjennomføring og de forskjellige uformelle strukturene.

Gjennom min deltakelse her, har jeg hatt opptil flere uformelle og spontane samtaler med informantene. Deretter hadde jeg formelle samtaler gjennom planlagte intervju. Litteraturen sier at det kan være problematisk hvis forskeren oppretter nære relasjoner til deltakerne (Thagaard, 2013). Jeg reflekterte underveis i hvordan jeg kunne bli oppfattet av deltakerne. Jeg var på samme alder med flere av deltakerne, samme kjønn – som jeg tror hadde en positiv betydning for relasjonene i forkant av intervjuene. Jeg har også reflektert over om min deltakelse i prosjektet er en svakhet ved undersøkelsen. Det kan tenkes at initiativtakerne og deltakerne ble påvirket av min deltakelse. Plutselig hadde jeg en helt annen rolle enn hva jeg hadde som deltaker. Intervjuet vil heller ikke være en «fri» samtale. Intervjueren har vitenskapelig kompetanse. Det er intervjueren som stiller spørsmålene, bestemmer temaene, og hvilke svar som skal følges opp. I tillegg er det intervjueren som avslutter samtalen. Slik kan man si at det er et asymmetrisk maktforhold i intervjusituasjonen (Kvåle og Brinkmann, s. 52). Det kan tenkes at informasjonen ble tilpasset, men bakgrunn i min nye rolle som forsker. På en annen side kan min rolle ha blitt oppfattet som positiv, da jeg fikk inntrykk av at de var trygge på meg og praten gikk lett.

4.0 Resultater

I dette kapittelet presenteres resultatene om initiativtakernes og deltakernes erfaringer og opplevelser fra prosjektet «dametrim», samt resultater om hvordan deltakerinformantene ønsker å leve, delta og inkluderes i lokalsamfunnet. Jeg har valgt å presentere resultatene fra initiativtakerne og deltakerne separat for å skape en mer ryddig fremstilling av dataene.

4.1 Initiativtakerne om bakgrunn og mål for prosjektet «dametrim»

Først presenteres *initiativtakernes* svar om bakgrunn og mål for prosjektet «dametrim». Jeg ville vite noe om hvilke erfaringer de sitter igjen med, og hva skulle man gjort hvis man skulle rigge et prosjekt på nytt.

4.1.1 Bakgrunn

Kari sto i spissen for initiativet, men fikk også engasjert Aergul i prosessen. De fortalte at bakgrunnen for prosjektet er at man har slitt med inkludering av flerkulturelle mødre i sportsklubben. I tillegg hadde man sett at de flerkulturelle jentene sluttet med idrett tidligere enn de etnisk norske. Hensikten med prosjektet var å inkludere tyrkisk-kurdiske mødre inn i idrettsarenaen. Initiativtakerne inviterte damene til fysisk aktivitet og sosialt samvær. Tilbudet var innrettet som et lavterskeltilbud kun for kvinner. En initiativtaker påpekte at dersom de jobbet med å trekke med mødrene, så kunne det også få positive etterspill for deres døtre. Hun sa:

Kanskje hvis vi bevisstgjør mødrene.. så kanskje døtrene holder på lengre også? Så får vi mødrene mer engasjert i klubb og dugnadsarbeid (Kari).

Initiativtaker Kari tenkte at et sånt tilbud med trim og sosialt på arenaen kunne gjøre at kvinnene ble mer positivt innstilt til trening og at de ville overføre gleden til sine døtre. Dessuten ønsket de å få mødrene engasjert i klubben og å delta i dugnadsarbeid sammen med etniske norske foreldre.

I intervjuet fortalte Aergul at mange i målgruppa ikke visste hva idrett innebar. Dette medførte også at de ikke hadde forståelse av hvilke oppgaver og plikter som vanligvis fulgte med deltakelse i idrettslag. Klubben hadde slitt med at foreldre til barn med

minoritetsbakgrunn ikke stilte opp til dagnadsvaktene sine. I intervjuet fortalte Aergul at foreldrene ofte begrunnet uteblivelsen med at de ikke var kjent i området og dermed ikke fant frem. Aergul la også vekt på å få mødrene inkludert i fysisk aktivitet. Med hensyn til sted og innretning av fysisk aktivitet for denne gruppen, hevdet hun at dette kunne tilpasses noe for å få bedre oppmøte og tilpasset kvinnenenes behov:

Det er jo folk som kanskje ikke liker å dra på et treningsstudio og trene. Kanskje de ikke har den økonomien. Det koster jo litt. Så tror jeg det er litt lettere for de som bruke hijab .. ja hva skal jeg si.. å være flere innvandrere som trener sammen, enn å være blandet i et treningsstudio (Aergul).

Dette prosjektet skulle i følge initiativtaker senke terskelen for å delta ved å gi en ufarlig smaksprøve på trening og bli kjent i området i hallen, og samtidig imøtekomme barrierer som bekleddning og økonomi.

4.1.2 Mål

Kari søkte om prosjektmidler til prosjektet, og hun hadde satt et visst mål på antall deltakere. Hun forsto tidlig at man ikke skulle henge seg opp i et stort antall deltakere, men heller regne med at det kom til å ta tid med rekrutteringen. Målet var å få opp et antall deltakere over tid, og danne grobunn for et prosjekt som varte over lang tid.

Begge initiativtakerne mente at målene for «dametrim» var nådd, men de hadde håpet på økt deltakelse og bedre rekruttering. De lyktes med grunnmålene de hadde satt seg, men de hadde ønsket å nå ut til flere – særlig de kvinnene som de mente ikke var så godt integrerte. Kari sa det på følgende vis:

Vi nådde målene innenfor den gruppen vi hadde, men vi burde ha nådd de samme målene med en førstegangsinnvandrer. Da hadde vi lyktes helt (Kari).

Begge initiativtakerne fortalte at de kunne se en viss effekt ved at noen av deltakerne hadde begynt å stille opp på dagnadsvaktene etter å ha vært med på prosjektet. I tillegg hadde samtlige deltakere kommet på elitekampene i bydelen, og noen av dem hadde stått i kiosken

under kamp som frivillig. I følge initiativtakerne hadde ikke mange av disse vært engasjert i elitekamper tidligere. De kunne altså se en større oppslutning enn før.

4.1.3 Planlegging

Initiativtaker Kari tok kontakt med Aergul som allerede jobbet som frivillig i klubben. Aergul med tyrkisk-kurdisk bakgrunn fikk en sentral rolle i jobben med å kontakte og bygge nettverk mot kvinnene. Det viste seg at de tyrkisk-kurdiske kvinnene hadde en egen facebook-side, og initiativtakerne begynte derfor å informere om prosjektet der. I tillegg tok Aergul kontakt med sitt nettverk av kvinner med samme bakgrunn, som hun kjenner godt fra før.

Kari fortalte at hun var i snakk med flere aktører om hvilke tilbud som fantes for kvinner med minoritetsbakgrunn. Hun tok kontakt med frivilligsentralen og folk som var engasjert i Områdeløftet. Dette gjorde hun for å orientere seg om hva som fantes av tilbud for kvinner med minoritetsbakgrunn. Det var ifølge Kari ingenting å gripe fatt i, eller henge seg på – noe som betød at det måtte bygges relasjoner og nettverk fra bunnen av. Kari hadde hørt at det tidligere hadde vært opprettet kvinnenettverk og arrangert svømmekurs for kvinner med minoritetsbakgrunn, men at disse prosjektene ikke lenger var aktive. Språkcaféen hos frivilligsentralen var iverksatt og hadde vært i drift noen måneder, men arrangørene oppga at de slet med rekruttering av deltakere.

4.1.4 Rekruttering

Prosjektet «dametrim» ble satt på vent i mai 2019. Først grunnet Ramadan, så ble det sommerferie, så ble Kari langtidssykemeldt og deretter på grunn av alle møte- og kontaktrestriksjonene som kom av covid-19 pandemien. Ved intervjuetidspunktet uttrykte initiativtakerne at de håpet å få kommet i gang igjen.

Aergul fortalte at de hadde rekruttert via en facebook-gruppe, via venner og familie og snakket med folk på gata. Til tross for stor innsats med å få rekruttert fra målgruppen, påpekte Aergul at de ikke hadde nådd som mange som de hadde ønsket:

Rekrutteringa har ikke vært så stor som vi egentlig hadde forventa. Vet jo at det er mange som er hjemme og egentlig, men som ikke.. eller.. De eldre er ikke så enkel å få

med, bare de yngre. Det var noen av de eldre som sa de skulle bli med, men så dukket det opp noe, slik at de ikke kunne likevel (Aergul).

Rekrutteringa hadde tatt mye tid, og initiativtakerne følte at de fortsatt hadde en lang vei å gå for å få med flere deltagere. Kari påpekte at man måtte ha tålmodighet, og hun ønsket ikke å gi opp selv om det hadde vært dårlig oppmøte en stund. Hun sa at de kanskje måtte revurdere hvordan de skulle rekruttere fremover for å nå målgruppen bedre:

Jeg tror ikke man når dem (kvinner med minoritetsbakgrunn) ved å henge opp lapper på senteret! Jeg tror du kan nå dem på mange vis. Og så kan de oppfordre andre til å bli med. Personlig rekruttering.. og at de tar med noen de kjenner (Kari).

Dette sitatet belyser at på et sted kan det med fordel benyttes flere forskjellige fremgangsmåter for å rekruttere folk til å engasjere seg, ut fra hvilke befolkningsgrupper man ønsker å nå. Å henge opp lapper på nærbutikken blir beskrevet som lite hensiktsmessig. Man bør heller ta direkte og personlig kontakt med målgruppen.

4.1.5 Opplevelser/erfaringer

På spørsmål om hva initiativtakerne kunne ha gjort annerledes dersom de skulle rigge prosjektet på nytt, ble både tidsbruk og ressurser nevnt. Kari sa at de som skal drive med rekruttering må ha krefter til dette:

Man må ha noen som har tid og ressurser til å rekruttere. Og engasjement. Noen ganger får man prosjekter som til slutt går av seg selv. Du bør ha en sånn person. Målet var å få en deltaker til å ta over prosjektet på sikt, med vilje og lyst (Kari).

Aergul var opptatt av å imøtekomme behovet om et tilbud til kvinnene på kveldstid. De fleste deltakerne deltok mens de var i mammapermisjon, eller på en tilfeldig fridag. De var alle i fast jobb. Det ble derfor vanskelig for flere av kvinnene å delta over tid. Aergul påpekte allikevel at det kunne by på problemer med aktiviteter på kveldstid også, da mange av kvinnene hadde barn som deltok i ulike aktiviteter og at dette fort kunne: «krasje i deres treningstider» (Aergul).

4.2 Hvilke opplevelser og erfaringer hadde deltagere til prosjektet «dametrim»?

Deltakerne syntes prosjektet «dametrim» var et bra initiativ. De syntes det var fint å få prøve forskjellige former for trening, og at det var positivt med en sosial stund med felles lunsj etterpå. Deltakerne deltok på fridager, eller mens de var i mammafermisjon. Ved intervju tidspunktet var alle tilbake i jobb, og de hadde ikke mulighet til å fortsette lenger siden tilbudet var organisert midt på dagen. Kun én av deltakerne hadde mulighet til å fortsette, siden hun startet senere på jobb de dagene prosjektet var satt opp. Hun sa at hun så frem til mandagene med «dametrim» og fortsatte slik:

Da visste jeg at jeg hadde noe å gjøre på mandagene. Etter vi hadde trent pleide vi å sitte sammen og prate, spise og kose oss sammen. Og så fikk vi jo trent litt da! Du har jo disse treningssentrene, men det er jo sånne bindingstider. Dette prosjektet var jo gratis, og du var ikke forpliktet til å komme (Dilan).

4.2.1 Behov

Deltakerne sa at de gjerne ville fortsette dersom prosjektet ble flyttet til ettermiddagen. Alle informantene synes imidlertid opplegget var litt dårlig planlagt, og ønsket en mer organisert struktur. Dette handlet om at man sjeldent hadde bestemt på forhånd hva man skulle gjøre i den timen som var satt av til aktivitet. Og da gikk tiden til å diskutere hvilken aktivitet man skulle gjøre. En deltaker uttrykte dette slik:

Det var litt sånn uplanlagt, hvis du skjønner meg. Det er greit å vite litt mer på forhånd. Et mer organisert opplegg hadde vært greit (Seher).

Timen etter aktiviteten var satt av til felles lunsj. Her hadde initiativtakerne handlet inn det de skulle spise. Etterhvert var det også noen av deltakerne som handlet inn matvarer til en lunsjrett de hadde valgt. Alle fikk bidra på kjøkkenet og lage maten.

Det ble også nevnt fra deltakernes side, at de ønsket mer proffe instruktører til treningsbiten. En deltaker fortalte at de endte opp med å trene seg selv, da det ikke noe spesielt program den dagen:

Vi hadde ikke noe trener, eller noen som styrte. Da vi kom dit, så var det ikke noe spesielt program. Så da brukte vi en del tid på å finne ut hva vi skulle gjøre. Derfor synes jeg at man skulle hatt en trener, eller en som vet hva en gjør. En som styrer opplegget (Ela).

Dilan bekreftet også at man burde planlagt bedre hvilke aktiviteter man skulle ha de forskjellige dagene og sa:

Det var enkelte dager vi ikke hadde en plan, og vi ble bare sittende uten aktivitet, og så var man uenig om hva man skulle gjøre (Dilan).

Disse svarene viser at deltakerne har krav og forventninger til slike initiativ. Samtlige deltakere syntes opplegget rundt aktiviteten var dårlig planlagt, og ønsket en plan for hver gang. Videre viser funnene at de fleste deltakerne ønsket at tilbudet kunne være på kveldstid i stedet for midt på dagen, da de var i jobb. Det viser at behovet for aktiviteter på dagtid ikke er til stede hos informantene. Imidlertid hadde en av informantene mulighet til å delta på aktiviteten, men da fordi hun startet senere på jobb de aktuelle dagene.

4.2.2 Rekruttering

Deltakerne kunne fortelle at den vanligste måten å bli rekruttert på, var å høre om det fra kjente. Selv om initiativtakerne hadde informert om aktiviteten på Facebook-gruppen, ble deltakerne engasjert i prosjektet via direkte forespørsel fra venninner og familiemedlemmer. Flere nevnte moskéen og kulturforeningen som et aktuelt sted å rekruttere flere deltakere. Den ene deltakerinformanten uttrykte dette på følgende måte:

Jeg mener at de kan informere gjennom Facebook, eller andre sosiale nettverk. Eller gjennom skolen ved å gi informasjon til barna. Eller gi informasjon til kulturforeningen, så kan vi dele informasjonen videre (Ela).

Denne deltakeren som jobbet i kulturforeningen, kunne fortelle at moskeen er i samme hus som kulturforeningen. Når samfunnet ikke er nedstengt grunnet Covid-19 pandemien, men åpent og fungerer som normalt arrangerer kulturforeningen samlinger tre-fire ganger i uka, og arrangerer aktivitetsdag én gang i måneden. Deltakeren ble videre spurt om hun kjente til andre aktiviteter for kvinner i bydelen som var blitt organisert i forbindelse med

bydelssatsingen «aktiv bydel». Det hadde tidligere blant annet blitt avholdt et svømmekurs. Hun hadde ikke hørt om prosjektet og sa:

Som det prosjektet med svømmekurs for kvinner du nevnte. Jeg visste ikke om det. Vi får informasjon om ting fra våres egne. Folk som meg informerer om aktiviteter. Når jeg har deltatt, informerer jeg resten (Ela).

Disse funnene tilsier at rekrutteringsmåter og informasjonskanaler kan være ulike. I tillegg til sosiale medier, har kvinnene flere innspill til arenaer for rekruttering, som kulturforeningen og moskéen. Det indikerer at å bli informert fra sitt kjente miljø fungerer best.

4.3 Hvordan ønsker tyrkisk-kurdiske innvandrerkvinner å leve i lokalsamfunnet? Hvordan ønsker de å bli inkludert og å delta?

I tillegg til å inneha fast jobb og tilbringe fritid med familie og venner, har deltakerinformantene også engasjementer i andre deler av lokalsamfunnet. Én deltaker har sittet i FAU både i barnehage og skole. Nå sitter hun som representant i skolen. En annen deltaker er tillitsvalgt i fagforbundet, og en tredje er tillitsvalgt i klassen for et av barna sine. Tre av deltakerne er aktive i kulturforeninga. Den ene som styremedlem, og har også hatt frivillig verv som natteravn.

4.3.1 Hverdagslivet

Informantene med yngre barn beskrev gjennomgående en hverdag bestående av jobb, henting av barn, middagslaging, og bruke tiden sammen med barna. Informanten som hadde større barn, sa at hun kunne bruke mer tid i kulturforeningen, noe som ga henne en god følelse. Hun brukte også tid på å ta vare på seg selv. Hun ga uttrykk for dette slik:

Jeg prøver å trene også. Går meg en tur hver dag. Når treningssenteret var åpnet var jeg der hver dag. Tar vare på kroppen min. Jeg har store barn, så det er fordelene min da (Ela).

Alle deltakerne hadde familie og slekt i nærområdet. Kvinnene traff ofte andre damer fra sitt hjemland på fritiden. De møttes ute og hjemme hos hverandre. De spiste, drakk te og pratet

sammen. Deltakerne fortalte om store nettverk med familier og venner med samme kulturelle bakgrunn som dem selv. Én deltaker beskrev sine treff med damer fra sitt hjemland slik:

Jeg har jo masse familie og venner her i bydelen. Og vi kommer jo fra samme by i Tyrkia. Vi møtes i helgene og spiser kake og drikker kaffe. Er borte med ungene på forskjellige aktiviteter, og drar på shopping (Gizem).

Damene fortalte om travle dager, og de møttes derfor oftest i helgene. En deltaker sa det slik om sosial omgang med familie og venner:

Spesielt på sommerstid, når alle kan møtes ute. Men på vinteren, med hverdagen min: Drar på jobb, kommer hjem, steller med ungene, bli med barna på aktivitetene de har og drar på trening selv. Så da blir det mest i helgene (Seher).

En deltaker sa at hun ikke alltid måtte være sosial. Hun syntes det var godt å bare være hjemme og se på film, mens ungene lekte med hverandre. Hun sa dette på denne måten:

En god hverdag for meg er når jeg kommer fra jobb og tar det helt med ro og ikke har noe på planen. Og i helgene. Ha minst mulig på planen og bare kose oss (Gizem).

Disse sitatene forteller at deltakerinformantene har store nettverk med familie og venner, og balanserer tiden mellom sosiale sammenkomster og fritid hjemme. De har en travel hverdag med jobb og aktiviteter, og liker derfor også nyte tiden hjemme i fred og ro når det lar seg gjøre.

4.3.2 Lokalsamfunnet

En informant hevdet at det var få tilbud i bydelen, og generelt lite å gjøre der. Hun påpekte videre at mangel på førerkort kunne begrense mulighetene til å delta på aktiviteter og være ute i lokalsamfunnet. Hun sa dette slik:

Det er ingenting å gjøre her. Du må dra til byen eller det store kjøpesenteret i nabobydelen. Det er ikke så mye å velge mellom. Spesielt for oss som ikke har førerkort. Man må jo ta to busser til nabobydelen (Dilan).

Hun sa videre at hun ikke benyttet seg av annet enn «dametrim» i bydelen under intervjutidspunktet. Senere i intervjuet kom det frem at hun er tilskuer på elitekampene i den lokale idrettshallen, og er med barna på deres fritidsaktiviteter.

Øvrige deltakere savnet ingenting i bydelen. En sa at hun pleide å oppholde seg på flere plasser og benyttet følgende arenaer:

Vi bruker jo biblioteket, restauranter, svømmehallen, idrettshallene. Så vi bruker alt av uteplasser (Seher).

En av informantene savnet et tilbud til ungdom over 16 år. Man har et klubbhus som er tiltenkt ungdommer på 13-17 år, men ungdommene slutter å gå dit i 14-15 års alderen. Dette er et tilbud som er en del av kulturenheten i kommunen. Informanten fortsatte med å si at hun har sett at ungdommer over 16 år heller henger ute alle andre steder rundt om i bydelen, og da særlig utenfor butikkene.

De fleste informantene deltok i kulturforeningen. Medlemmene omgjorde moskéen til en kulturforening for å kunne motta støtte fra staten, slik at åpningstiden kunne utvides, og for å få muligheten til å gjøre flere forskjellige aktiviteter. Dette var et behov og et ønske fra medlemmene. Deltakerinformantene brukte derfor både moské og kulturforening når de snakket om kulturforeningen. Deltakerne fortalte om mange aktiviteter og et rikt sosialt liv tilknyttet moskeen:

I moskeen så finnes det jo aktiviteter. De har ganske mange aktiviteter de altså. De som sitter i styret der har ordnet med mye fint som filmkvelder, kino, bordtennis – både for kvinner og barn. Dette tilbudet er jo mest for dem som er med i moskeen da, de som drar dit, og jeg har jo to unger som ikke drar dit (Dilan).

En informant fortalte mer om de forskjellige aktivitetene kulturforeningen arrangerte:

Jeg er jo med i kulturforeninga for oss. Hvis det er sånn opplæring, skolegang, eller noe form for religion og hvis det er noe spesielt som foregår, så er vi jo med. De er

også med på å få med ungene på forskjellig. De har vært på klatreturer, i svømmehallen. Alt dette arrangert av kulturforeninga (Gizem).

Alle fire informantene hadde på intervjutidspunktet barn som deltok, eller tidligere hadde deltatt i idrett i bydelen. Barna deltok eller har deltatt i håndball, fotball, friidrett, svømming. Alle disse tilbudene finnes i bydelen. Tre av deltakerne deltok, og hadde barn som deltok på aktiviteter hos kulturforeningen. Den lokale idrettsarenaen har også hatt tilbud til barn og unge, men også for voksne. En informant sa:

Idrettsarenaen har hatt en del opplegg, også før det ble pusset opp. De har hatt idrett for kvinner med utenlands bakgrunn. De har hatt masse aktiviteter som de har arrangert (Ela).

Det ble videre fortalt at håndballklubben har en utleiebod hvor barn og unge kan leie utstyr til skidag, skøyter, sykler, akematter og brett. Dette var et kjærkomment tilbud og flere var fornøyd med muligheten til å låne utstyr. En annen informant fortsatte slik:

Det er jo et kjempebra tilbud. Da har de ikke det presset om å kjøpe nytt hele tiden. Man får lånt gratis. Hjelmer og alt mulig (Gizem).

Av øvrige tilbud som deltakerne benyttet, ble biblioteket nevnt. Dette var åpent til klokka 23.00 om kvelden, også for barn og unge. Frivilligsenteret ble også nevnt som et fint tilbud for eldre. Frivilligsentralen hadde forsøkt å nå flere grupper, men hadde problemer med rekruttering. Ingen av deltakerne deltok, eller hadde deltatt der. Et sitat fra en av informantene viser til nettopp vanskene initiativtakerne har med rekruttering og rekrutteringskanaler. Hun mener mangel på informasjon kan være årsaken, og utdypte dette slik:

Det er en del tilbud som man kan benytte seg av ja. Hvis de [befolkningen] får nok informasjon om det. Jeg mener at det er en del som ikke har nok informasjon. Jeg tenker for eksempel på frivillighetssentralen, i mitt miljø vet man ikke så mye hva som foregår der (Ela).

En annen informant fortalte at de tidligere hadde flere sosiale sammenkomster i borettslagene da hun vokste opp. Da møtte man naboer i blokkunene og organiserte sammenkomster som

for eksempel karneval og grillfester. Da det var dugnader, møtte alle vanligvis opp og dette var organisert som en sosial sammenkomst med felles bespisning etterpå. Alle samlet seg. Dette er noe hun savner og synes er leit at hennes barn ikke får oppleve. Et sitat fra henne er en indikasjon på at beboerne i lokalsamfunnet har blitt mer delt med årene. Her fremhevet hun at da hun vokste opp, satt folk sammen i tunene uansett bakgrunn, hvilket ikke er tilfelle lenger:

Før så kunne vi sitte blandet i tunene på sommeren, både nordmenn og tyrkere, eller andre utlendinger sammen. Nå er det veldig delt. Nordmenn sitter for seg selv, og tyrkerne sitter for seg selv. Sånn var det ikke da jeg vokste opp. Da satt vi ute sammen, og drakk tyrkisk te sammen. Vi var samla alle sammen. Jeg savner den biten for ungene mine sin del (Dilan).

En deltakerinformant savnet svømmekurs for kvinner. Som vist til tidligere hadde ikke informantene fått med seg tilbudet om svømmekurs initiert av «aktiv bydel». Hun fortalte også at kulturforeningen brukte å leie svømmehallen for kvinner i moskeen, og at damene har behov for det. Hun sa videre:

Vi liker å svømme, og ikke være redd for at det er menn der. At man føler seg fri. Svømme og kose seg. Det er også sosialt vet du. De har svømmekurs i mange andre bydeler her i byen, men det har vi ikke her (Ela).

4.3.3 Tilknytning

Deltakerinformantene hevdet at de trives i bydelen, og det var kun én som sa at det var «både og». Alle fortalte at de kjente mange der, og da særlig mange med samme bakgrunn. Mange de kjente var i familie også. En informant uttrykte dette slik:

Stortrives jo i området her! Føles trygt og godt. Mange kjente og mye familie (Seher).

En informant som fortsatt bodde der hun vokste opp, sa at hun hadde kjent naboene siden hun var liten, noe som føltes trygt og godt. En av de andre uttrykte at hun kjente alle som bor der og sa det slik:

Jeg kjenner alle som bor der vet du. Vi er alle der en familie på en måte. Vi tar vare på hverandre og støtter hverandre (Ela).

Disse sitatene viser at informanten har store nettverk i bydelen med familie og venner. Det kan se ut som deltakerinformantene har en annen forståelse enn de som initierte områdeløftet. De hverken ser eller opplever de sosioøkonomiske vanskene som er blitt formidlet. I stedet uttrykkes det av de fleste deltakerne at bydelen er en attraktiv og barnevennlig bydel med mange tilbud.

Den ene deltakeren som hadde flyttet til utkanten av bydelen så hvordan man her jobbet med integrering, og jobbet for å synliggjøre forskjellene minst mulig. Hun nevnte også at i denne bydelen hadde man mer aksept for andre, både når det gjelder klær, lukt, levemåte og hvordan man snakker, kontra i utkanten. Hun utdypte dette videre med å si:

Men i utkanten der er de mere fastsatt i sin levemåte, kan du si.. Her ser jeg er en stor forskjell. Her (i den aktuelle bydelen) ser du at biblioteket er med å samarbeider med bydelen. Også butikkene, idrettslagene, svømmehallen og skolene. Veldig bra på å få til et fint miljø da (Gizem).

4.3.4 Engasjement

Da det ble spurt om hva som er viktige saker for den enkelte, hadde informantene flere tanker om det. En informant sa hun var opptatt av at innbyggerne skal trives, og at de fleste behovene - altså tilbud til lokalbefolkningen – blir dekket. En informant tok opp mobbing og trakassering på skolen. Som representant for foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU) syntes hun at disse sakene ikke ble tatt på alvor. Hun utdypet dette med å si:

Det finnes mye saker, som ikke blir.. som liksom blir «skyvet under bordet». Sånne saker synes jeg man burda tatt mer alvorlig. Jeg synes ikke det hjelper bare å snakke med foreldre og den personen som gjør det (Dilan).

Dilan fortalte videre at det var mye rasisme da hun var barn, men at det har blitt bedre nå. Hun var glad for at barna hennes ikke hadde opplevd noe sånt. Selv om det var bedre, hadde

hun opplevd rasisme også som voksen. Hun beskrev at man burde ha mer respekt for hverandre, og uttrykte det slik:

Vi lever i 2020 nå. Man burde ha blitt tilvendt. Jeg skjønner jo at det kanskje er for mange utlendinger, men vi jobber jo. Pappa er jo 70 år og jobber fortsatt. Skulle ønske folk hadde mere respekt for hverandre (Dilan).

Ved spørsmål om viktige saker for de enkelte i lokalsamfunnet, var det en deltaker som var opptatt av å få engasjert foreldrene mer i idretten. Hun ønsket å oppmuntre foreldre til å være med kamp og trening. Stå å heie. Komme på dugnad og møte opp på 17. mai. På spørsmål om hva hun tenker er bakgrunnen for at mange ikke deltar sa hun:

Men tror det er mange som synes det er skummelt, og det tror jeg handler litt om språk (Gizem).

Nettopp språkopplæring var et annet tema som ble tatt opp av en informant under viktige saker i lokalsamfunnet. Informanten påpekte at personer fra Tyrkia fikk gratis språkopplæring, mens andre fra Europa måtte betale selv. Dette mente hun var urettferdig og bidro til dårlig integrering i lokalsamfunnet.

En informant mente at trygghet og trivsel i lokalsamfunnet er viktig. Denne informanten, som også jobber i kulturforeningen, kunne fortelle de jobber med ungdommer som har problemer med narkotika. I tillegg hadde hun gått natteravn gjennom kulturforeningen/moskéen, i samarbeid med kommunen og politiet. Hun fortsatte slik:

Vi har egentlig jobbet med hele lokalsamfunnet. Samarbeidet med skolene, med idretten, og med politiet. Vi ønsker å få en rolig og trygg plass. Vi har møter og vi har hatt god kontakt med kommunen og politiet. Og de kontakter oss når de trenger hjelp. Vi prøver å være en del av lokalsamfunnet, som prøver å løse de problemene som oppstår (Ela).

Dette samarbeidet med politiet og kommunen angående ungdom og rusproblematikk i lokalsamfunnet, var et gjensidig samarbeid ifølge informanten.

4.3.5 Sammensetning av innbyggere

Sammensetning av innbyggere var et fremtredende tema ved spørsmål om hva informantene syntes var bra og dårlig med bydelen. To av informantene var opptatt av at det var for mange fra samme land, med tanke på integrering og språkutvikling. En sa dette hadde konsekvenser for språkopplæring:

For ungene sin del så skulle det vært mer norske unger synes jeg, på grunn av språk. For ungene snakker jo ikke norsk, de snakker gebrokkent. Selv om de er født og oppvokst i Norge ikke sant. Det er litt synd (Dilan).

Et annet tema som ble tatt opp var de kommunale leilighetene ved det lokale senteret. Her plasseres flere og flere med utfordringer knyttet til alkohol og narkotika. Deltakerne sa det gjorde bydelen litt mindre trygg. Én av informantene uttrykte dette slik:

Jeg har ikke likt at kommunen har gjort det der. De har plassert, i tillegg til alle minoriteter, plassert asylsøkere, alkoholikere og narkomane her. Sånne personer som har gjort at ryktet til bydelen har blitt veldig dårlig (Ela).

Svarene i denne delen viser at informantene har flere saker de ser på som viktige i lokalsamfunnet de er en del av, og som engasjerer dem.

4.3.6 Inkludering og deltakelse

Ved spørsmål om deltakerne ønsker å inkluderes og delta mer i lokalsamfunnet virket de opptatt av at det er viktig å delta. En informant syntes at utlendinger kunne vært mer inkludert i lokalsamfunnet, både i idrettslag og i borettslag. Hun fortsatte slik:

At vi er mer med. Det er jo ikke deres (etnisk norske) feil, men vår feil. Vi er ikke flinke til det. Vi som har unger, er flinkere. Vi håper at ungene våre blir enda mer flinke når de blir voksne (Dilan).

En annen deltaker sa at de bidrar mye, og begrunner dette videre med å si at de er med på det de kan være med på:

Nå er vi jo andre generasjons ungdommer og mener at vi er ganske integrert. Vi er med på det vi kan være med på. På skolen er jeg er tillitsvalgt i klassen til en av døtrene mine. Er med på møtene. Føler at vi bidrar veldig mye. Vi føler oss veldig inkludert og integrert (Seher).

Borettslagene var et annet tema som ble tatt opp. En deltaker sa at de burde vært mer inkluderende. Hun sa videre at borettslagene brukte sin makt til å bestemme, i stedet for å bruke det til noe positivt. Hun fortsatte slik:

De (innvandrere) vet jo ikke hva det handler om, og vet ikke når det er, ikke sant. De vet ikke så mye. De vet jo ikke at det finnes et valg, at det finnes en valgkomité. Hva er det som foregår der liksom? (Gizem).

Hun mente videre at informasjonen ikke rekker fram til alle, og at det blir tatt beslutninger «over hodene» på folk. Hun uttrykker dette videre med å si:

Mange som sier at nå har de bestemt at vi får ikke lov til å hve søpla på den måten, eller nå har de bestemt at vi ikke får vasket teppene våre, eller at nå får ikke ungene være ute etter et visst klokkeslett (Gizem).

En annen svarte at de (flerkulturelle) er stor del av bydelen, og at det var viktig at de er med og deltar i lokalsamfunnet:

Vi i miljøet vårt, er en stor del av bydelen. Så det er viktig at vi er med og deltar. Det er flere kulturer og minoriteter. Det er viktig at vi blir en del av miljøet og lokalsamfunnet. Mange prøver å inkludere seg, og mange instanser som idrett for eksempel prøver å inkludere sånne som oss. Vi jobber med det. Så godt vi kan (Ela).

Videre uttrykte deltakeren at hun hadde jobbet mye med lokalsamfunnet og særlig med ungdommene i bydelen:

Jeg mener tryggheten i lokalsamfunnet er veldig viktig. Føle seg trygg. Vi har egentlig jobbet med hele lokalsamfunnet, samarbeidet med skolene, med idretten, og med politiet. Vi ønsker å få en rolig og trygg plass. Vi har møter, vi har hatt god kontakt

med kommunen og politiet. Og de kontakter oss, når de trenger hjelp. Vi prøver å være en del av lokalsamfunnet, som prøver å løse de problemene som oppstår, prøver å hjelpe til. At alle skal trives. Det er viktig (Ela).

Resultatene fra intervjuene viser at deltakerinformantene synes det er viktig å delta i lokalsamfunnet. De opplever at de deltar aktivt og at de stort sett føler seg inkludert. Imidlertid mener de at arenaer som for eksempel borettslagene kan gjøre en bedre innsats i å inkludere beboerne. I den neste delen vil de mest interessante funnene fra resultatdelen diskuteres opp mot relevant forskning og teori.

5.0 Diskusjon

På nasjonalt og lokalt nivå fremstilles ofte målgruppa «innvandrerkvinner» som en marginalisert gruppe. Mindre deltakelse i frivillige organisasjoner og ellers i lokalmiljøet ses på som problematisk og kan lede til utenforskap og marginalisering. Denne undersøkelsen har vist at selv om bydelen har hatt dårligere levekårvariabler og større sosioøkonomiske problemer enn byen for øvrig, opplever ikke deltakerinformantene at de tilhører en marginal gruppe. De fortalte om hvordan de lever sine liv. De har store familier og stor omgangskrets. De har travle dager med jobb og familie, og har barn som er aktive i idrett/fritidsaktiviteter etter skoletid. Noen av kvinnene har frivillige verv i skolen, i fagforbundet, og deltar i kulturforeningen.

Igangsettelse av prosjekter som for eksempel «dametrim», ser ikke ut til å fungere optimalt for denne gruppen. Kvinnene deltok mens de var ute i svangerskapspermisjon, eller hadde en fridag fra jobb. Når svangerskapspermisjonen var over, og de vanligvis er på jobb, har de ikke tid til å delta. De synes aktiviteten var for ustrukturert og for dårlig planlagt. De savnet også mer proffe instruktører. Dette sier noe om at behovet kanskje ikke er så stort som man har trodd eller at prosjektet ikke nådde den målgruppen initiativtakerne hadde sett for seg.

Rekruttering av innvandrerkvinner har vært et gjennomgående «problem» i bydelen. Som resultatene i denne studien viser, hører deltakerne om initiativer via «sine egne», altså folk fra sitt miljø. Det hjelper lite å henge opp lapper på nærbutikken for å gjøre tiltaket kjent. Selv om initiativtagerne hadde opprettet en Facebook-gruppe for initiativet, ble deltakerne rekruttert via venninner i eget miljø. Dette viser at det finnes andre rekrutteringsarenaer som for eksempel kulturforeninger, og nettverk mellom mennesker av samme etniske opprinnelse eller religiøse forsamlingssteder slik som moskeen. Dette er «rom» som kanskje er litt uvanlige rekrutteringsarenaer sett i fra prosjektsinitiativtakernes ståsted.

Nedenfor diskuteres funnene videre i denne rekkefølgen: a) opplevelser av hverdagsliv og lokalsamfunn b) rekruttering c) målgruppens egne syn på helse og livsstil i bydelen

5.1 Opplevelser av hverdagsliv og lokalsamfunn

Betegnelsen «innvandrerkvinner» involverer en sammensatt gruppe. Mange kan ha nettverk og arenaer der de lever godt. I bydelen jeg har undersøkt, har man ønsket en helsegevinst fra en gruppe, men som ikke kommer fra dem selv. Denne gruppen med kvinner har et annet levesett som de fungerer godt med. Som Garsjø (2018) påpeker, innretter helsefremmende og forebyggende arbeid seg mot å endre menneskers atferd som risikoatferd/praksis. Videre argumenterer han for å reflektere over i hvilken grad man kan endre folks praksis. Da menes praksis som formes av individets persontype, ferdigheter og kunnskap, samt påvirkningen av konteksten man er i (Garsjø, 2018, s. 69-70).

Sletteland og Donovan (2012) beskriver empowerment, som på individnivå handler om å oppleve reel egenmakt, og å oppleve at en selv kan bestemme over forhold som har betydning for den enkelte. Kollektiv empowerment betyr at medlemmene av et lokalsamfunn opplever å ha påvirkningskraft til å styrke sin helse og livskvalitet (Sletteland, Donovan 2012, s. 50). Det kan bety at ønsket om endring heller må komme fra dem selv. «Problemet» er også i dette lokalsamfunnet uttrykt av majoriteten, men har minoritetene samme oppfatning?

Meld. St. 26 (2014-2015) gir også føringer om viktigheten av *medvirkning* gjennom en formulering som sier «ingen beslutninger om meg tas uten meg». Medvirkning er et viktig prinsipp i empowerment-tenkningen (Tellnes 2017, s. 47). Initiativtakere i bydelen har satt i gang aktiviteter, uten å involvere målgruppa i særlig grad. Som Tellnes (2017) påpeker er helsefremming ofte knyttet til livsstil, og dermed vanskelig uten aktiv deltakelse. Hvis man ønsker å iverksette helsefremmende aktiviteter, må det komme fra målgruppa selv. Dette sammenfaller med det Godager og Talseth (2013) skriver om at man må unngå en hjelperrolle og heller la hjelperrollen styres av troen om at egne og andres iboende krefter skaper vekst. Tellnes (2017) argumenterer for at det er viktig at fagfolk har et bevisst og reflektert forhold til sin rolle i empowerment-prosessen, men at også deltakeren må være bevisst i sin rolle som en aktiv deltaker. Initiativtaker Kari formidlet at hun hadde et mål om at deltakerne selv skulle ta en rolle som pådrivere av prosjektet etter hvert, og ønsket at de tok del i den videre planleggingen. Empowerment-prosessen bør sånn sett inneholde dialog og samhandling mellom fagfolk og deltakere, derfor er språk og kommunikasjon svært viktig (Tellnes, 2017). Om ønsket fra Kari ble formidler til deltakerne, vet jeg ikke. Likevel var dette ønsket i tråd med empowerment-tenkningen, hvor medvirkning handler om å omfordele

makt, og anerkjenne at folk at kompetanse på seg selv og egen livssituasjon (Tellnes, 2017, s. 47)

Som vist i resultatdelen, opplevde informantene gjennomgående at «dametrim» var et greit tilbud. Samtlige påpekte at tilbudet ikke hadde vært så godt organisert. Imidlertid opplevde deltakerne at de ikke hadde tid til å fortsette å være i dette tilbudet da svangerskapspermisjon ble avsluttet. Kvinnene fortalte om travle liv, med heltidsjobber, stor familie og mange venner. Hvordan stemmer dette med dokumenter fra områdeløftet, der det understrekes at denne bydelen har mange utfordringer knyttet til utenforskap?

Det kom også frem av resultatene at deltakerne bruker bydelen sin aktivt. Idrettsarenaer, biblioteket, restauranter og uteplasser var arenaer som ble nevnt. Sivilt engasjement (Lorentzen, 2004) handler i stor grad om å engasjere seg i noe utenom seg selv, og kan uttrykkes på mange måter. Et ønske om å få til noe, enten alene eller med andre, organisert eller ikke. Sivile fellesskap skapes i disse gruppene, og alle disse fellesskapene danner sivilsamfunnet. Deltakerne har også tatt på seg verv i skolen, er tillitsvalgte, møter opp på kamp, og deltar i kulturforeningen blant flere andre ting. Kulturforeningen arrangerer aktiviteter for både barn og voksne som eksempelvis bordtennis og filmkvelder. I tillegg har man skole, hvor man lærer om språk og religion.

I følge et saksframlegg fra formannskapet i kommunen (2020) har bydelen hatt svært god dialog med borettslag, idrettslag og frivilligsentral, og det sies at disse instansene tar ansvar for sitt lokalmiljø og har en viktig rolle i den videre lokalsamfunnsutviklingen. En informant bemerket at idrettsarenaen har hatt en del aktiviteter for å inkludere innbyggerne, også før hallen ble pusset opp. Dette var forskjellige aktiviteter arrangert av idrettsklubben, som for eksempel idrett for kvinner med utenlandsk bakgrunn. Frivilligsentralen i bydelen har hatt problemer med å rekruttere fra alle grupper i lokalsamfunnet. En informant ga uttrykk for at folk i hennes miljø ikke vet hva som foregår der. Når det gjelder borettslagene i bydelen, opplevde en informant at informasjonen ikke når ut. Hun uttrykte videre at innbyggere med samme bakgrunn, ikke vet hva som foregår der og at saker blir bestemt «over hodene» på dem. På den andre siden mente en annen «at vi utlendinger» kunne inkludert seg mer i idretten og i borettslagene. Hun sa videre at det ikke er borettslagene og idrettsklubbene sin feil, men deres feil. Hun bemerket at den yngre generasjonen med barn inkluderer seg mer enn den eldre generasjonen, og mente videre at den neste generasjonen ville bidra enda mer.

Her kan man trekke paralleller til en økning i graden av overskridende sosial kapital, og økt tillit blant den yngre generasjonen (andre- og tredje generasjonen). Barrierene vil nok være mer gjeldende for den eldre generasjonen. De yngre har kanskje opprettet et mer overskridende nettverk, møtt forskjellige mennesker med helt annen bakgrunn og livssyn. Wollebæk og Seggaard (2001) utdyper videre at man ved overskridende nettverk blir konfrontert med «annerledeshet» i form av ulike holdninger og virkelighetsforståelse, og sånn utvider sin forståelseshorison. Samtidig påpeker Putnam og Feldstein (2003) at det er mye vanskeligere å skape overskridende nettverk, kontra sammenbindende nettverk.

5.2 Rekruttering

Hverken initiativtakerne eller deltakerne var fornøyde med rekrutteringa. Hvordan kunne man nådd flere? Hvordan gå fram for å nå alle lag i samfunnet? Deltakerinformantene kom med innspill som at kulturforeningen og moskéen kunne være en arena for rekruttering. Den ene av dem sa at de hører om tilbud fra «sine egne» og at hun videre informerer «sine». Det betyr at informasjonskanalen ofte er gjennom kjente fra eget nettverk. Som Wollebæk *et.al.* (2015) også er inne på, hører man om mulighetene oftest via kjentfolk. Alle deltakerinformantene ble rekruttert via venner de kjenner godt.

De vanligste årsakene til at man ikke deltar i frivillig arbeid er mangelen på tid, liten eller ingen interesse, eller at man rett og slett ikke er en del av de rekrutteringsnettverkene som bringer folk inn i frivillig arbeid (Wollebæk *et.al.*, 2015). En av deltakerne ønsket å få engasjert foreldrene mer i idretten og andre arenaer, men at barrierer som språk og usikkerhet holdt de tilbake. Som Ødegård *et.al.* (2014) påpeker har norske organisasjonsmodeller ofte en høy formaliseringsgrad som skaper en høy terskel for inkludering og deltakelse. Aktivitetene skapes *sammen* av grupper som har samme interesser. Tiltakene preges av at majoritetsbefolkningen skal nå ut til innvandrerbefolkningen etter gitte tradisjonelle prinsipper. At nye deltakere ikke slippes inn i styre og ledelse i organisasjonene er også utfordrende (Ødegård *et.al.*, 2014, s. 46, 87). For å skape dialog med grupper som har lav deltakelse innen frivilligheten, står medvirkning og prosesser for medvirkning fra befolkningens side som svært viktig. Samarbeid med lokale og frivillige aktører, samt bygge formelle og uformelle nettverk ser ut til å bidra til det (Tellnes, 2017, s. 180). Ødegård *et.al.* (2014) argumenterer for at lokale og tradisjonelle organisasjoner må erkjenne og bekjempe

den kulturen de har satt seg fast i. Dette innebærer å la nye deltakere ta en større rolle, ved å forme hvordan organisasjonen skal være i fremtiden (Ødegård *et.al.*, 2014, s. 178).

5.2.1 Rekrutteringsarenaer

Resultatene viser at informantene i denne undersøkelsen får informasjon fra sitt eget nettverk. Flere informanter nevnte moskeen og kulturforeningen som rekrutteringsarena, men det virker ikke som at det har blitt utarbeidet et samarbeid her. Som i prosjektet «dametrim» ble enkeltpersoner i nettverket kontaktet, men ikke organisasjonene som helhet.

Ødegård *et.al.* (2014) har et eksempel på en bydel som hadde en tydelig norsk-etnisk retning, der aktivitetene ble tilrettelagt og tilbudt innvandrere, men som selv fikk delta lite i utforming av aktivitetene også der. Lokalsamfunnet hadde god kontakt med enkeltpersoner i disse miljøene, men dårlig kompetanse på kontakten med innvandrernettverk som kulturforeninger og moskéer (Ødegård *et.al.*, 2014 s.159). Her kan man trekke likheter til bydelen i min avhandling. Initiativtakere manglet også her kontakten med kulturforeningene og moskéen. Det kan også ha sammenheng med at de mangler kunnskap om disse innvandrernettverkene, og hvilken betydningen de har for minoritetene.

Som Ødegård *et.al.* (2014) konkluderer med, vil ingen være et «integreringstiltak». Derimot er det mange som vil være med på å skape gode, trygge og bærekraftige lokalsamfunn. *Integrasjon* innebærer å bygge fellesskap som alle har eierskap til, tross forskjellene seg i mellom (Ødegård *et.al.* 2014, s. 171). Videre presenterte forfatterne en annen bydel i deres undersøkelse som klarte å løfte opp innvandrernettverkene. Nettverkene ble her sett på som et avgjørende utgangspunkt for å styrke sivilsamfunnet på tvers. Bydelen løftet opp de allerede etablerte nettverkene, og skapte nye samarbeid. Ødegård *et.al.* (2014) kommer videre med et eksempel fra en bydel, hvor man opprettet et beboerkontor med en overskridende/ brobyggende funksjon. Funksjonen til beboerkontoret var at det skulle det være et informasjons- og kunnskapssenter for beboerne. De skulle bistå i etablering av nye foreninger og styrke de som allerede var etablerte, samt å legge til rette for koblinger og samarbeid mellom forskjellige aktører (Ødegård *et.al.* 2014, s. 108). Dette sammenfaller med Handy og Greenspan (2009) som argumenterer for at fasilitatorer (initiativtakere) bør alliere seg med innvandrersamfunn eller innvandrermiljøer i utviklingen av relasjoner og samarbeid. Å bruke moskéen og kulturforeningen som rekrutteringsarenaer ble foreslått også

av deltakerne i min undersøkelse. Disse arenaene vil derfor være helt sentrale og viktige rom i et utviklingsarbeid, hvor man finner personene der de er.

I undersøkelsen Södergren *et.al.* (2008) gjorde av innvandrerkvinner i Sverige kom det frem at lokalsamfunnet burde arrangere trening som føltes «passende» og som ikke kom i veien for kvinnenenes daglige plikter. Treningen burde heller ikke være for langt unna hjemmet.

Informantene i Södergren *et.al.* (2008) sin undersøkelse nevnte flere barrierer for å delta, som negative holdninger innad i kulturen og problematikk knyttet til trening sammen med menn og yngre familiemedlemmer. Derfor var det viktig å tilpasse aktiviteten for denne gruppa (Södergren *et.al.* 2008). Dette viser ytterligere at initiativtakerne må få mer kunnskap om minoritetene, og eventuelle barrierer de opplever. Videre kom det frem av undersøkelsen fremlagt av Södergren *et.al.* (2008) at dersom aktiviteten var pålagt av lege, eller om skolen eller jobben var arrangør av aktiviteten, ville det føles mer legitimt å delta. Handy og Greenspan (2009) argumenterer også for at organisasjoner som vil inkludere immigranter, må legge til rette for «passende» aktiviteter, ved å ta hensyn til individuelle og organisatoriske behov. Initiativtakerne av prosjektet «dametrim» hadde reflektert over noen barrierer for deltakelse. Det ble lagt til rette for en lavterskelaktivitet i nærmiljøet, en ren damegruppe uten menn til stede, tidspunktet ble lagt til dagtid fordi da var ungene på skolen, samt at kvinnene kunne ta med små barn hvis de ikke hadde barnehageplass. Samtidig var dette eksempler på barrierer formulert av initiativtakerne og ikke av deltakerne av aktiviteten. Deltakerne ønsket som nevnt et tilsvarende tilbud på kveldstid fordi de er på jobb på dagtid. Likevel var det deltakere som satte pris på flere av disse tilpasningene. Det ble nevnt at det var positivt med et lavterskeltilbud uten medlemskap, og det ble godt mottatt at tilbudet var kun for kvinner, samt at man kunne ta med små unger som ikke hadde barnehageplass enda.

Samlet sett argumenteres det for at lokalsamfunnet må opparbeide et samarbeid med innvandrernettverkene for å bygge fellesskap som alle har eierskap til, tross forskjellene seg i mellom.

5.2.2 Innvandrersorganisasjoner

Som vist i avhandlingen, er deltakerinformantene aktive i kulturforeningen og moskéen. Slik deltakelse i kulturell og religiøs frivillighet blir ikke nødvendigvis sett særlig positiv med norske øyne. En sãnn aktivitet kan ses pã som segregerende og ikke integrerende, og noen

mener det rett og slett er bremsende for integreringen (Ødegård *et.al.* 2014 s. 8-9). Kulturforeningen disse kvinnene deltar i, er et sted hvor likesinnede møter hverandre. Her organiseres flere aktiviteter både for kvinner og barn. Det blir arrangert filmkvelder, bordtennis og kino. I følge Wollebæk og Seggaard (2011, s. 184) vil man modnes med sammenbindende kapital som gir personlig, sosial og kulturell trygghet. Her skapes en styrket kollektiv identitet gjennom felles språk, historie, praksis og kultur. En slik deltakelse kan derfor sies å gi en sammenbindende sosial kapital på individnivå og på gruppenivå.

Som Ødegård *et.al.* (2014, s. 91) er inne på har man for lite kunnskap om innvandrersorganisasjoner i Norge. Innvandrersorganisasjoner er under-representerte i tradisjonelt foreningsliv, men samtidig viser det seg at innvandrerbefolkningen utfører frivillig arbeid nesten like mye som majoriteten. Som forfatterne påpeker videre er de aktive på andre arenaer og andre typer organisasjoner enn majoriteten (Ødegård *et.al.* 2014, s. 91). Det største organisasjonsfeltet for innvandrere og deres barn er religion og livssyn, men en relativ høy andel deltar også i idrett, sport, bistand, utdanning, forskning samt borettslag- og boligbyggerlag (Eimhjellen og Fladmoe, 2020).

De innvandrersorganisasjonene som ble undersøkt av Predelli (2006) hadde både interne og eksterne retta formål. I tillegg til å bidra til samhold i egen gruppe, ivareta medlemmenes sosiale, religiøse og kulturelle behov, arbeidet de også med å påvirke offentlige ordninger som har betydning for medlemmene i foreningen, gi kunnskap om det norske samfunnet og bidra til integrasjon av medlemmer ut i samfunnet (Predelli, 2006, s. 44). Resultatene fra min avhandling viser at den lokale kulturforeningen og moskéen, heller ikke er en «lukket» organisasjon. De har samarbeidet med politiet og kommunen angående ungdom med rusproblematikk i lokalmiljøet. Denne «tynne» tilliten er ifølge Putnam (2000) like viktig ved at man utvider sin horisont. At de inngår i slike samarbeid viser at de har tillit, og vilje til samarbeid ut i storsamfunnet. Dette sammenfaller med Predelli (2006) sin undersøkelse av innvandrersorganisasjonene, som opptatt av det sosiale og politiske miljøet de er i. De har en dobbel rolle med å videreutvikle og støtte opp om sin kultur, og samtidig knytt bånd til politiske beslutningstakere og samfunnet. De fleste innvandrersforeningene orienterer seg altså utover i samfunnet, og samarbeider med andre institusjoner og organisasjoner. Dette gjelder både lokalt og regionale nivå (Predelli, 2006).

5.4 målgruppens egne syn på helse og livsstil i bydelen

Folkehelsepolitikken i Norge satser på å styrke det som bidrar til bedre helse gjennom å legge til rette for opplevelser av mestring, god selvfølelse, trygghet, menneskeverd, respekt og synlighet. Samtidig ønsker de å svekke det som medfører helserisiko, gjennom påvirkning av levevaner og levekår (Meld. St. 16, 2002-2003, s. 6). Som Meld. St. 19 (2018-2019) fremsetter er det nødvendig med tiltak som rettes mot årsakene til sosial ulikhet. Konkrete eksempler på å forebygge sosial ulikhet er å jobbe for å få flere utsatte grupper inn i arbeidslivet, jobbe videre med å redusere frafallet i den videregående skolen, samt å forbedre levekårene i utsatte byområdet gjennom å satse på områdeløft blant annet (Meld. St. 19, 2018-2019, s. 62). Dersom dette skal fungere må en også sørge for *medvirkning*. Meld. St. 26 (2014-2015) gir føringer om viktigheten av medvirkning gjennom en formulering som sier «ingen beslutninger om meg tas uten meg», som er i følge Tellnes (2017) er et viktig prinsipp i empowerment-tenkningen. Deltakerne har fortalt om sine erfaringer og opplevelser fra «dametrim», og uttrykte behov knyttet til det. Videre fortalte de om rekruttering og rekrutteringsarenaer. De fortalte om sin hverdag, hva de gjør på fritiden, hvordan de bruker bydelen, hva de er engasjert i, og hvordan de ønsker å delta og inkluderes i lokalsamfunnet. Som Lorentzen (2001) uttrykker; «Hvem vi er, eller oppfatter oss som å være, får avgjørende innflytelse på vårt engasjement og vår sosiale tilhørighet» (Lorentzen, 2001, s. 10). Utviklingsarbeid må derfor skje i et samarbeid med deltakerne (målgruppa). Medvirkning handler om å omfordele makt, og anerkjenne at folk har kompetanse på seg selv og sin egen livssituasjon (Tellnes, 2017).

Helsefremmende arbeid bygger på prinsipper som: å rette seg etter helsepåvirkninger i folks hverdagsliv, prøve å redusere ulikheter i helse og stimulere til aktiv deltakelse fra befolkningen (Tellnes, 2017, s. 19; WHO, 1936). Litteraturen peker videre på at grøntområder, friluftsområder, idrettsarenaer er møteplasser og arena for helsefremmende aktivitet. Videre er gode oppvekst - og lokalmiljø forebyggende for psykiske og fysiske helseproblemer i følge Tellnes (2017). Bydelen har hatt et områdeløft hvor man har utbedret og fornyet møteplasser, samt opprettet nye steder å møtes – både inne og utendørs. Hensikten med det er blant annet å øke deltakelse i lokalsamfunnet. Funnene i denne masteravhandlingen viser at deltakerne benytter seg av de mange møteplassene og tilbudene i bydelen. Opplevelsen av fellesskapet man har i lokalmiljøet, eller *sivile fellesskap*, kan styrke individene til bedre å håndtere utfordringer man møter i hverdagen (Tellnes, 2017). I min

undersøkelse fremkom det hvilke sivile fellesskap som finnes i lokalsamfunnet, og hvilke små og store fellesskap deltakerne er involvert i.

Putnam (2000) beskriver at mennesker som har tillit til sine medborgere, deltar mer i sivilsamfunnet. Ifølge en levekårsundersøkelse fra 2016 scorer tyrkere som en av to landegrupper, lavest på mellommenneskelig tillit (Vrålstad og Wiggen, 2016). Deltakerne er aktive i sivilsamfunnet, og kan sies å ha begge både «tykk» og «tynn» tillit, slik Putnam (2000) uttrykker det. Gjennom kulturforeningen og moskeen, samt omgang med familie og venner opprettholder de den «tykke» tilliten. Ved bekjentskaper gjennom jobb, fritidsaktiviteter, engasjement i skolen med mer, oppretter de den «tynne» tilliten.

«Helse» kan tillegges å ha minst mulig sykdom, og samtidig ha overskudd til å mestre livet i det daglige – med de utfordringer og oppgaver det medfører (Tellnes, 2017, s. 20). I en undersøkelse fremkom det at 20 % av de tyrkiske respondentene oppgir å ha psykiske problemer, mot 6 % for hele befolkningen samlet (Vrålstad og Wiggen, 2016). Risikofaktorer i følge Næss *et.al.* (2007) er: opplevd rasisme, ekskludering, oppbrudd fra tidligere sosiale nettverk, identitetsproblemer og stress i forhold til å møte en ny ukjent kultur, samt manglende sosiokulturell integrasjon. I resultatdelen fremkom det at en deltaker har opplevd rasisme både som barn og voksen. En slik vond opplevelse kan være en risikofaktor for psykisk uhelse. Fugelli og Ingstad (2001) fant at personer opplever helse som en helhetlig opplevelse, et samspill med hele livet som menneske. Videre kom det frem at personer er stort sett «fornøyd med nok». Selv om man opplever motgang i form av sykdom og avvik, kan man likevel oppleve god helse. Godt humør og noen å være glad i, vil veie opp andre negative verdier i helseregnskapet. Videre pekes det på at personer kan ha nøkterne forventninger til egen helse, basert på hva man kan forvente ut fra alder, livssituasjon og eventuelt byrden av sykdom (Fugelli og Ingstad, 2001). Denne informanten kan derfor likevel oppleve god helse, fordi hun har et stort nettverk av familie, storfamilie og venner. Et stort nettverk av familie og venner kan oppveie ulemper, som sykdom, slik at man likevel opplever god helse. (Tellnes, 2017, s. 180).

Det synes viktig for minoriteter å bevare og utvikle sitt immigrantnettverk, og rekruttere for å hindre utenforskap (Ødegård *et.al.*, 2014). Disse nettverkene er et sted hvor man kan bevare sin kulturelle bakgrunn, et sted å utøve sitt morsmål, og få informasjon. Næss *et.al.*, (2007) henviser til studier som viser at de som tar var på sin kulturelle bakgrunn samtidig som de

tilpasser seg sitt nye hjemland, klarer seg best (Næss *et.al.*, 2007, s. 42) Studien av Fugelli og Ingstad (2001) viser videre at personer er forskjellige, at helsen er personlig og veien til helse er forskjellig fra individ til individ. Kulturforeningen og moskeen er et samlingspunkt for kvinnene i lokalsamfunnet. Fravær av innvandrernettverkene ville ført til mer marginalisering og ensomhet, særlig hos de som ikke er påkoblet andre institusjoner i majoritetssamfunnet (Ødegård *et.al.* 2014, s. 106). Tellnes (2017) refererer til HUNT-undersøkelsen (2006-2008) som viste at personer som deltok i kulturelle aktiviteter opplevde bedre helse, og var mer fornøyd med livet. I tillegg fant man at det var mindre tilfeller av angst og depresjon hos de som var interessert i kultur (Tellnes, 2017, s. 81). Det sammenfaller med graden av SOC (sense og coherence). Ved å ta vare på sin kulturelle bakgrunn, gjennom aktiviteter som føles meningsfulle, oppleves livet som forståelig og håndterbart. En sterk SOC kan gjøre mennesket sterkere i møtet med motstandsressurser og blir mer tilbøyelig mot disse. Ved sterk grad av SOC utvikler personer helsemessige resultater i form av lengre liv (Lindstrøm og Eriksson, 2015).

Garsjø (2001) oppsummerer definisjonene om *kultur* slik: «kultur er åssen vi fikser saker og ting her hos oss» (Garsjø, 2001, s. 230). Kultur blir skapt gjennom mennesker i samhandling med hverandre, og er noe som former en gjennom livet og gjennom prosesser for sosialisering. Enkelte verdier går i arv, men nye generasjoner skaper ny kultur og nye verdier. Samtidig er tanker og følelser egenskaper hos en person, ikke en kultur. Det handler om at det er mennesker som møtes, ikke kulturer (Garsjø, 2001, s. 231). Resultatene av intervjuene Ødegård *et.al.* (2014) gjorde, viser at det sosiale knyttes til tryggheten til den to-kulturelle identiteten, hvor man lærer om hjemlandet – dets kultur og historie, som igjen fører til politisk bevissthet. språklig og kulturelt fellesskap styrker de sosiale og kulturelle båndene hos de norskfødte barna med minoritetsbakgrunn.

I Meld. St. 10 (2018-2019) beskrives frivilligheten som et sted for innvirkning og samfunnsdeltakelse, som en grunnleggende del av livet til folk og et fundament i et godt samfunn. Å øke deltakelsen i frivilligheten er et overordna politisk mål fordi det er avgjørende for graden av tillit man har til samfunnet (Meld. St. 10, 2018-2019, s. 7). Videre beskrives det at deltakelse i frivillig aktivitet forebygger utenforskap og fremmer inkludering. Rugkåsa (2012) bemerker at den «norske velferdsstaten normative grunnlag med en sterk likhetsideologi, arbeidslinje og universelle rettigheter medfører sterke forventninger om normalisering» (Rugkåsa, 2012 s. 59). Det er mål om bred deltakelse, en sterk og uavhengig

sektor med vekst nedenfra, at det skal bli enklere å drive frivillige organisasjoner, og utvikle en samordna frivillighetspolitikk (Meld St. 10, 2018-2019, s. 8). En rapport fra 2010 viser derimot en nedgang i deltakelse i frivillig aktivitet. Samtidig viste resultatene at de sosiale forskjellene øker mellom de som deltar og de som ikke deltar. Lavinntektsgrupper og personer med svak tilknytning til arbeidsmarkedet faller utenfor, og frivilligheten er i økende grad en arena for de med større ressurser (Wollebøk og Sivesind, 2010). Rugkåsa (2012) bemerker videre at i velferdsstaten Norge opprettes relasjoner til individet og dets rettigheter. Statens krav og tilbud kan være stikk i strid med mange sine idealer om ansvar og solidaritet til sine familier. Her forventes en annen organisering av eget og familiens liv, hvor man tilpasser seg majoritetens kulturelle modeller. En konsekvens kan da bli at minoritetskvinnene oppfatter og vurderer seg selv i lys av majoritetens kulturelle modeller og anerkjennelse av minoritetsetniske kvinner (Rugkåsa, 2012, s. 154-155). Ødegård *et.al.* (2014) henviser til akkulturasjonsteoretikeren John Berry *et.al.* (2006) som sier at man oppnår *Integrasjon* når gruppen eller individet balanserer forholdet mellom å opprettholde egen kulturell identitet, samtidig som man søker å delta i deler av storsamfunnets nettverk (Ødegård *et.al.*, 2014 s. 52). Et sentralt funn i denne masteroppgaven er at kvinnene i studien er ressurssterke, med innholdsrike liv og store nettverk. De benytter seg av bydelens mange tilbud, forskjellige arenaene og uteplasser, og de fleste savner ingenting. De er også involvert i barnas skolegang og fritidsaktiviteter. Dette samtidig som de deltar i moskeen og kulturforeningen, hvor de opprettholder den kulturelle identiteten. Sånn sett kan man vel si at denne gruppen deltakere har oppnådd såkalt *integrasjon*.

6.0 Avslutning

Innledningsvis i denne studien presenterte jeg noen politiske føringer som er retningsgivende for utviklingen av gode helsefremmende lokalsamfunn. I meldinger fra Stortinget vises det til at sosial integrering og sosial støtte gir god helse (Meld. St. 10, 2018-2019; Meld. St. 16, 2002-2003; Meld St. 19, 2018-2019). Det beskrives eksplisitt at sosioøkonomisk status også har påvirkning på befolkningens helse. Frivilligheten beskrives som et sted for innvirkning og samfunnsdeltakelse, og sies å være en grunnleggende del av livet til folk og et fundament i et godt samfunn. Det gis også føringer om viktigheten av *medvirkning* gjennom en formulering som sier «ingen beslutninger om meg tas uten meg». Regjeringens integreringsstrategi har som mål at «Innvandrere skal oppleve økt tilhørighet og deltakelse i samfunnslivet». (Kunnskapsdepartementet, 2019-2022).

Min studie viser betydningen av å forstå den konteksten mennesker er omgitt av. For å lykkes må en inkludere de det gjelder, helt fra starten. Igjen vil jeg trekke inn eksempelet fra Ødegård *et.al.* (2014). Bydelen i undersøkelsen løftet opp de allerede etablerte nettverkene, og skapte nye samarbeid her. De klarte å løfte opp innvandrernettverkene, fordi disse nettverkene ble sett på som et avgjørende utgangspunkt for å styrke sivilsamfunnet på tvers. Pedersen (2007) viser til betydningen av dialog og henviser til Søren Kierkegaard (1813-1855) som har et begrep om hjelpekunst som illustrerer dette:

At man, naar det i Sandhed skal lykkes En at føre et Menneske hen til et bestemt Sted, først og fremmest maa passe paa at finde ham der, hvor han er, og begynde der. Dette er Hemmeligheden i al Hjelpekunst. Enhver, der ikke kan det, han er selv i en Indbildning, naar han mener at kunne hjælpe en Anden (Kierkegaard 1813-1855)

Rekruttering av innvandrerkvinner har vært et gjennomgående «problem» i bydelen. Et «problem» fordi man kanskje har startet i feil ende og med uriktige forutsetninger? Det virker som initiativtakere ikke involverte målgruppa i nevneverdig grad. For å få en bedre oppslutning om ulike initiativer, må et bedre samarbeid på plass. Utviklingsarbeid må forankres lokalt. Samtidig må en vite noe om behovene blant innbyggerne. Hva ønsker målgruppa? Hva trenger de? Det må være essensielt å få på plass før man iverksetter aktiviteter. Som Tellnes (2017) poengterer handler medvirkning om å omfordele makt, og anerkjenne at folk har kompetanse på seg selv og sin egen livssituasjon (Tellnes, 2017).

Som resultatene viser hører deltakerne om aktiviteter via «sine egne», altså folk fra sitt miljø. Selv om man hadde opprettet en Facebook-gruppe for initiativet, ble deltakerne rekruttert via venninner direkte. Dette viser at direkte forespørsel fra egne nettverk fungerer, og at man kan prøve ut andre rekrutteringsarenaer, som moskéen og kulturforeningen i dette tilfellet. Her kan målgruppen selv ytre sine ønsker og behov for initiativer som skal fremme deres helse. Alt dette tyder på tilkortkommenhet hos myndighetene om hvilke kulturelle nettverk denne gruppen er en del av, og betydningen av dem. Myndighetene trenger altså mer kunnskap om sosial kapital hos minoriteter. Som Ødegård *et.al.* (2014) beskriver, har innvandrersorganisasjoner funksjoner som sosial arena, en arena for kulturell læring, en arena for politikk og to-kulturalitet (Ødegård *et.al.* 2014, s. 96).

Mine resultater viser at deltakerne opplever bydelen som et sted med mange tilbud, de kjenner mange og det føles trygt og kjent. Kvinnene har travle dager med balansering av jobb, familie, oppfølging av barnas idrett og skolegang, samt fritid med venner og storfamilien. De treffer kvinner med samme bakgrunn på fritiden og tar vare på sin to-kulturelle identitet blant annet gjennom deltakelse i kulturforeningen. Dette er de små og store fellesskapene kvinnene er en del av. Som Lorentzen er inne på, er disse arenaer for: «identitetsdanning, sosial integrasjon og politisk engasjement» (Lorentzen, 2001, s. 10).

Samtidig har jeg reflektert over at de kvinnene som ble rekruttert er ressurssterke. Det er ikke usannsynlig at det er grupper som er marginalisert og faller utenfor, også i dette lokalsamfunnet, uten at det gjelder de tyrkisk-kurdiske kvinnene i så stor grad. Det er likevel uheldig med generaliseringer som Rugkåsa (2012) poengterer, da det er stor variasjon innad og mellom grupper, en kompleksitet det er viktig å være oppmerksom på.

Avslutningsvis vil jeg poengtere at økt global migrasjon gjør det nødvendig med flere studier av multikulturelle samfunn, med hovedvekt på følgende problemstillinger: Hvilke forhold har betydning for helse og trivsel? Hvor henter gruppene ressurser og sin sosiale kapital? Hvilken betydning har innvandrersorganisasjoner for minoriteter?

7.0 Litteratur

Dalland, O. (2007) *Metode og oppgaveskriving for studenter 4. utgave* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Eimhjellen I., Bentsen, H., L., Wollebæk D (2020) *Sivilsamfunnsdeltaking blant innvandrere i Norge* (Rapport 2020:2) Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/2a0b511890e0462496430c538556b215/sivilsamfunnsdeltaking-blant-innvandrere-i-noreg.pdf> (hentet: 12. desember 2021)

Eimhjellen, I. Fladmoe, A. (2020) *Frivillighet, klasse og sosial ulikhet Norsk frivillighet i et klasseperspektiv* (Rapport 2020:1) Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/c0d3bdf358334e089fbb16f38083b970/frivillighet-klasse-og-sosial-ulikhet---norsk-frivillighet-i-et-klasseperspektiv.pdf> (hentet: 12. desember 2021)

Folkehelseinstituttet (2018) *Folkehelse rapporten – kortversjon Helsetilstanden i Norge 2018* Oslo: Folkehelseinstituttet Tilgjengelig fra: <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2018/helsetilstanden-i-norge-20182.pdf> (hentet: 1. oktober 2021)

Folkehelseloven (2011) *Lov om folkehelsearbeid* Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29> (hentet 07. august 2021)

Fugelli, P., Ingstad, B. (2001) Helse – slik folk ser det *Tidsskriftet den norske legeforening* (121: 3600-4) Tilgjengelig fra: <https://tidsskriftet.no/2001/12/tema-helse-og-kultur/helse-slik-folk-ser-det> (Hentet: 1. desember 2021)

Garsjø. O. (2001) *Sosiologisk tenkemåte* Oslo: Gyldendal Norsk forlag AS

Garsjø, O. (2018) *Forebyggende og helsefremmende arbeid* Oslo: Gyldendal Norsk forlag AS

Godager, E. V., Talseth, S. (2013) *Selvhjelp om å ta tak i eget liv sammen med andre* Falun: Z-forlag AS

Handy, F., Greenspan, I. (2009) Immigrant Volunteering: A stepping Stone to Integration? *Nonprofit and Vountary Sector Quarterly* 38 (6) Tilgjengelig fra: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0899764008324455> (Hentet: 7. Juli 2021)

Henriksen, K. (2010) *Levekår og kjønnsforskjeller blant innvandrere fra ti land* (SSB-rapport 6/2010) Oslo: SSB Tilgjengelig fra: https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_201006/rapp_201006.pdf (Hentet: 7. mai 2021)

Husbanken (2019) *Områdesatsing* Hentet fra: <https://www.husbanken.no/boligsosialt-arbeid/omradesatsing/>

(hentet: 27. Oktober 2021)

Jacobsen, D. I. (2015) *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Lindstrøm, B., Eriksson, M. (2015) *HAIKERENS GUIDE TIL SALUTOGENESE: Helsefremmende arbeid i et salutogent perspektiv* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Lorentzen, H. (2004). *Fellesskapets fundament: sivilsamfunnet og individualismen* Oslo: Pax forlag AS.

Meld. St. 10 (2018-2019) *Frivilligheita – sterk, sjølstendig, mangfaldig – Den statlege frivillighetspolitikken* Oslo: Kulturdepartementet

Meld. St. 16 (2002-2003) *resept for et sunnere Norge* Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet

Meld. St. 19 (2018-2019). *Folkehelsemeldinga - Gode liv i eit trygt samfunn* Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.

Norsk senter for Forskningsdata (2021) *Fylle ut meldeskjema for personopplysninger*
Tilgjengelig fra: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger> (hentet: 1. Juni 2021)

Næss, Ø., Rognerud, M., Strand, B., H. (2007) *Sosial ulikhet i helse en faktarapport* (Rapport 2007:1) Oslo: Norsk folkehelseinstitutt Tilgjengelig fra:
https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2009-og-eldre/sosial_ulikhet_i_helse_fhirapport2007_1.pdf (hentet 1. juni 2021)

Pedersen, R. (2007) Kierkegaard og kunsten å hjelpe *Tidsskriftet den norske legeforening* (127: 209) Tilgjengelig fra: <https://tidsskriftet.no/2007/01/medisin-og-kunst/kierkegaard-og-kunsten-hjelpe> (hentet 1. desember 2021)

Predelli, N., L. (2006) *innvandrersorganisasjoner i Norge Utforming, aktiviteter og politisk deltakelse* (Rapport 2006 :14) Oslo: NIBR Tilgjengelig fra:
https://evalueringsportalen.no/evaluering/innvandrersorganisasjoner-i-norge-utforming-aktiviteter-og-politisk-ledelse/Innvandrersorganisasjoner_i_Norge.pdf/@@inline (hentet: 1. November 2021)

Pristed, N., H. (2008) *Etniske minoritetskvinders medborgerskab i Danmark* Danmark: Aalborg universitet (AMID Working Paper Series 2008: 63) Tilgjengelig fra:
https://vbn.aau.dk/ws/files/14964619/AMID_63_Pristed.pdf (Hentet 9. September 2021)

Putnam, R., D. (2007) *E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century* The 2006 Johan Skytte Prize Lecture *Scandinavian Political Studies* (30)2 (p. 137-174) Tilgjengelig fra: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9477.2007.00176.x> (Hentet: 05. Mai 2021)

Putnam, R. D., Feldstein L. M. (2003) *Better together Restoring the American Community* New York: Simon & Schuster paperbacks

Putnam, R. D. (2000) *Bowling alone* New York: Touchstone

Regjeringens integreringsstrategi (2019-2022) *Integrering gjennom kunnskap* Oslo:

Kunnskapsdepartementet Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/b98e1d0bbe9248cb94e00d1e935f2137/regjeringens-integreringsstrategi-20192022.pdf>

(hentet: 9. August 2021)

Rugkåsa, M. (2012) *Likhetens dilemma: Om sivilisering og integrasjon i den velferdsambisiøse norske stat* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

██████████ (2012) *Levekår 2011 Rapport om levekår i* ██████████ (Hentet fra nettsiden til kommunen)

██████████ kommune (2020) *Saksfremlegg for formannskapet Områderettet innsats* (hentet fra nettsiden til kommunen)

██████████ Kommune (2021) *områdeløft* (hentet fra kommunens nettside)

██████████ kommune (2015) *Kvantitativ undersøkelse for områdeløft* (Rapport) ██████████

██████████ kommune (2020) *Oppfølgingsrapport: undersøkelse for områdeløft* ██████████ (Hentet fra nettsiden til kommunen)

██████████ kommune (2017-2020) *Program for områdeløft* ██████████ *Handlingsdel* (Hentet fra nettsiden til kommunen)

██████████████████████ (2017) *Tiltaksrapport Sykkelkurs for kvinner*

██████████ (2017) *Hovedrapport Aktive* ██████████ 2014-2017

Skei, E., m.fl. (2014) *KOM IGJEN, JENTER! Jenter med minoritetsbakgrunn og deltakelse i organisert idrett* Oslo: Kulturdepartementet Tilgjengelig fra:

[url:https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kud/idrett/rapporter_utredninger/rapport_minoritetsutvalg_kom-igjen-jenter-01april2014.pdf](https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kud/idrett/rapporter_utredninger/rapport_minoritetsutvalg_kom-igjen-jenter-01april2014.pdf)(Hentet: 10. August 2021)

Södergren, M., et al. (2008) Arranging appropriate activities: immigrant women's ideas of enabling exercise *Women's Health Issues* (2008)18 (p. 413-422) Tilgjengelig fra:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1049386708000662> (Hentet 4. Juni 2020)

SSB (2021) *Slik definerer SSB innvandrere* Tilgjengelig fra:

<https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/slik-definerer-ssb-innvandrere>

(Hentet: 1. Desember 2021)

Tellnes, G. (2017) *Helsefremmende samhandling Natur og kultur som folkehelse* Bergen: Fagbokforlaget

Thaagård, T. (2013) *Systematikk og innlevelse en innføring i kvalitativ metode* Oslo: Fagbokforlaget

Thaagård, T. (2013) *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (4. Utg) Bergen: Fagbokforlaget

Thomassen M., (2016) *Vitenskap kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse og sosialfag* (1. Utg.) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Vrålstad, S., Wiggen, K. S. (2016) *Levekår blant innvandrere i Norge 2016* (Rapport 2017:13) Oslo: SSB Tilgjengelig fra: https://ssb.brage.unit.no/ssb-xmlui/bitstream/handle/11250/2736013/RAPP2017-13_web_rettet.pdf?sequence=1 (Hentet: 4. Oktober 2021)

Wollebæk, D., Seegaard, S., B. (2011) *Sosial kapital i Norge* Oslo: Capellen Damm AS

Wollebæk, D., Sivesind, K. H. (2010) *Fra folkebevegelse til filantropi? Frivillig innsats i Norge 1997-2009* (Rapport 2010:3) Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor Tilgjengelig fra: https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/177668/VR_2010_3_web.pdf?sequence=3&isAllowed=y (hentet 3. August 2021)

Wollebæk, D., Sætrang, S., Fladmoe, A.(2015) *Betingelser for frivillig innsats. Motivasjon og kontekst.* (Rapport 2015:1) Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor Tilgjengelig fra: <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2442819> (hentet: 19. August 2021)

Ødegård, G. (2010) *Foreningsliv i et flerkulturelt lokalsamfunn En studie om integrasjon og sosial kapital* Rapport 2010:6 Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Ødegård, G. *et.al.* (2014) *Fellesskap og forskjellighet* Oslo: Abstrakt forlag AS

Vedlegg 1: Intervjuguide deltakerne

Intervjuguide til deltakerne:

Om informanten:

Fortell om deg selv

Fortell om en typisk dag og hva du gjør

Personlige opplysninger:

Alder/bakgrunn/utdanning/arbeidserfaring/familieforhold/familiemedlemmer. Hvem bor du sammen med? Har du mange slektninger her/nærheten/ i Norge/i hjemlandet ditt?

Hvor har du bodd tidligere?

Om bydelen:

Hvor lenge har du bodd i bydelen?

Hvordan trives du her?

Hva liker du godt med bydelen? Forklar. Hva liker du mindre godt? Forklar eller sammenlign med plasser du har bodd tidligere.

Benytter du deg av tilbud (spesifiser) i bydelen? Evt. hvilke? Hvis ja, hvorfor valgte du dette tilbudet? Hvis nei: hvorfor benytter du ikke noen av tilbudene? Er det noen tilbud/aktiviteter som du ønsker deg til bydelen?

Er du med i noen organisasjoner? Treffer du andre kvinner fra ditt hjemland og gjør ting sammen? Evt hva gjør dere?

Hvilke tilbud benytter barna dine? Oppfølgingsspørsmål: hvordan kom de med i dette/disse tilbudet/ene? Hvordan har tilbudet fungert for barnet? Erfaringer?

Hvilke saker er viktig for deg i lokalsamfunnet?

Ønsker du å delta mer/ inkluderes mer i lokalsamfunnet? Evt hvordan?

Dagliglivet

Hva er viktig for deg i hverdagen? Beskriv/fortell om hva en god dag er for deg.

Slik du ser det, hva er et godt liv?

Om aktiviteten «Spreke mødre»

Hvordan ble du engasjert i prosjektet spreke mødre?

Hvordan har du opplevd å være med i prosjektet spreke mødre?

Kommer du til å fortsette i prosjektet? Hvis ikke, hvorfor?

Hva har fungert bra og hva har ikke fungert? Hva skulle du ønske var annerledes?

Vedlegg 2: Intervjuguide initiativtakere

Intervjuguide initiativtakere:

Bakgrunnsdata

Informantens alder, kjønn, utdanning, arbeidserfaring, rolle i prosjektet, erfaringer fra tidligere lignende prosjekter

Prosjektet «spreke mødre»

Hva er bakgrunnen for prosjektet «Spreke mødre»?

Hva er målene for prosjektet?

Hvordan var planleggingsprosessen? Hvem deltok i utformingen og planleggingen?

Hvordan rekrutterte man deltakere? Var det vanskelig/lett å rekruttere? Fortell om rekrutteringen.

Hvordan har du opplevd prosjektet med hensyn til målsettingene?

Hva har fungert og hva har ikke fungert?

Dersom du skulle rigge prosjektet på nytt, hva hadde du gjort annerledes?

Vedlegg 3: Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet?

«Tyrkisk-kurdiske innvandrerkvinner og deltakelse og inkludering i lokalsamfunnet»

Formål og forskningsspørsmål

Jeg skal skrive en masteroppgave i helsefremmende lokalsamfunn ved NTNU Gjøvik. Jeg vil i min oppgave undersøke hvordan tyrkisk-kurdiske innvandrerkvinner ønsker å leve i lokalsamfunnet, hvordan ønsker dere å bli inkludert og delta? Og videre hvilke opplevelser og erfaringer har dere fra prosjektet «Spreke mødre»?

I prosjektet vil jeg intervju 3-4 deltakere av prosjektet «Spreke mødre», samt 3-4 initiativtakere av prosjektet.

Jeg vil blant annet vite litt om deg og din bakgrunn, ditt dagligliv, hvordan du opplever lokalsamfunnet og dine erfaringer fra deltakelsen i «Spreke mødre». Før intervjuet vil jeg gå gjennom personvern med deg.

Du som person vil bli anonymisert. I tillegg bes du om at du ikke nevner andre navn, eller gir opplysninger som kan identifisere andre under intervjuet.

NTNU Gjøvik er ansvarlig for prosjektet. Det er kun jeg som skal arbeide med intervjuene, og opptak vil bli slettet.

Utvalget er begrenset og består av deltakere og initiativtakere av prosjektet «Spreke mødre». Derfor for du spørsmål om å delta.

Jeg har valgt intervju som metode til undersøkelsen. Jeg har laget en liste med spørsmål på forhånd som du selv velger å svare på. Intervjuet vil bli tatt opp på lyd, for så å slettes senere når intervjuet er nedskrevet i tekstform – ord for ord. Intervjuets varighet vil være opp til deg.

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- NTNU Gjøvik er behandlingsansvarlig institusjon.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Datamaterialet lagres innelåst/kryptert.

Opplysninger om deg, blir anonymisert, slik at ingen vet at det var du som ble intervjuet. Du blir også anonymisert i den skriftlige oppgaven

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15. Juni 2020. Personopplysninger og opptak slettes ved prosjektslutt.

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU Gjøvik har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- NTNU GJØVIK ved Laila Tingvold (Laila.Tingvold@ntnu.no)
- Vårt personvernombud: Thomas Helgesen (thomas.helgesen@ntnu.no)
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Eventuelt student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i *intervju*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 15. Juni

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4: Godkjenning NSD

NSD sin vurdering

Skriv ut

Prosjekttittel

Tyrkisk-kurdiske innvandrerkvinner og inkludering og deltakelse i lokalsamfunnet

Referansenummer

563531

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for medisin og helsevitenskap (MH) / Institutt for helsevitenskap i Gjøvik

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

laila tingvold, laila.tingvold@ntnu.no, tlf: 98245147

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

siri foss sundseth, siri_foss@hotmail.com, tlf: 97587276

Prosjektperiode

01.01.2019 - 01.03.2022

Vurdering (2)

02.12.2021 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 30.11.21. Vi har nå registrert 01.03.2022 som ny sluttdato for behandling av personopplysninger. Vi gjør oppmerksom på at ytterligere forlengelse ikke kan påregnes uten at utvalget informeres om forlengelsen. NSD vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Kontaktperson hos NSD: Sturla Herfindal Lykke til videre med prosjektet!

14.02.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 14.02.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte. MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke

type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres. TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om etnisk opprinnelse og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.06.2020. LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned. FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon. OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet! Kontaktperson hos NSD: Henriette N. Munthe-Kaas Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 5: Sentrale tema

Utsagn	Fortolkning	Sentralt Tema
<p><i>«Jeg er veldig glad i bydelen. Jeg bor litt i utkanten nå, men jeg har ingen forbindelse der. Jeg oppholder meg der jeg har vokst opp. Har alltid vært der, og alle jeg kjenner bor der. Det er min bydel. Jeg kjenner alle som bor der vet du. Vi er alle der en familie på en måte. Vi tar vare på hverandre og støtter hverandre. Vi har en Moske der også. Stor medlemsgruppe der, og alle kjenner alle» (Ela)</i></p>	<p>Deltaker er svært glad i bydelen og uttrykker at hun kjenner alle der, som hun betegner som en «familie». Hun forteller videre at de tar støtter og tar vare på hverandre. De har en Moske med en stor medlemsgruppe.</p>	<p>Tilknytning Tilbud</p>
<p><i>«Det er for mange fra samme land, og fra samme plass med tanke på læring av språk, og det å integrere seg i det Norske samfunnet. Jeg ser forskjellen på barna her og mine barn som har gått på en annen skole, språkemessig, hvor stor forskjellen er» (deltaker 2).</i></p>	<p>Deltaker uttrykker at det bor for mange med samme bakgrunn, som påvirker integrering og språklæring.</p>	<p>Sammensetning av innbyggere</p>

